

SOCIAL POLITIK

NR 3 • september 2012 • PRIS: 79 KRONOR

KULTUR & SAMHÄLLE

Livets teater: Tro, hopp & kärlek	4
Vi har råd med bra äldreomsorg!	10
Linus utan det stöd han har rätt till	20

count your blessings

TEATER POWER

Hoppets ö Kurön

Vårt Hundraårsjubileum Blev en fantastisk upplevelse

Vi vill nu tacka alla gäster och deltagare, uppdragsgivare, föreläsare, musiker, fartyg och dess besättningar och övriga samarbetspartners.

FOTO - KENT SJÖDIN

Efter all respons som visats fortsätter nu Kurön-Frälsningsarmén att utveckla en ledande beroendevård.

Följ vår utveckling

På www.kuron.se finns en video med smakprov från jubiléet.

Redaktör och ansvarig utgivare:

Maria Wallin

Omslagsbild: Lena Katarina

Johansson

Layout: Ulla-Karin Karlson

Redaktionskommitté:

Gun-Lis Angsell, Stefan de
Vylde, Gunnar Engström, Bibbie
Friman, Cecilia Heule, Ulla-Carin
Hedin, Nilla Helgesson, Carina
Håkansson, Helena Håkansson,
Anne Jalakas, Jan Molin, Marco
Morner, Mithra Sjöstrand, Clau-
dette Skilving, Yvonne Zätterman
Åberg, Helena Östlund

Redaktion:

Eriksberg 137

451 96 Uddevalla

socialpolitik@socialpolitik.com

Telefon: 070-207 22 22

www.socialpolitik.com

Prenumeration/lösnummer:

Nätek, Box 311 20

400 32 Göteborg

order@socialpolitik.com

Tel: 031-743 99 05

Taltidning: Rox reportage

rox.reportage@swipnet.se

Tel: 031-96 02 61

Priser:

399:- per år för privatpersoner

559:- stöd, företag, institutioner

189:- stud, arbetslös, pensionär

Teckna 2-3 år med rabatt!

Se: www.socialpolitik.com

Betala in på: pg 648 73 22-7

Annonser:

Bengtsson & Sundström Media

Tjärhovsgatan 32

116 21 Stockholm

kontakt@bs-media.se

Tel: 08-10 39 20

Tryck: Trydells Tryckeri AB

Laholm

ISSN 1104-6376

Redaktionen ansvarar inte för
insänt obeställt material. Tryckta
texter kan komma att återges
elektroniskt.

SocialPolitik ges ut av den
ideella föreningen Socialpolitisk
debatt. Partipolitiskt obunden
och fackligt fristående med ett
självklart underifrånperspektiv.
Ordförande är Cecilia Heule lek-
tor vid Socialhögskolan i Lund.

**Säkra
utgivningen**

Prenumerara!

www.socialpolitik.com

Nya värderingar tar över

Paradigmskifte kallas det, när hela tankemönster byts ut. Det vi är mitt inne i (sid 24). Från ett samhällsbygge med en grundsyn att även de missgynnade ska kunna ha ett drägligt liv, kunna berikas av kultur, delta i samhällsliv och debatt. Att även mindre bemedlade barn ska kunna leva *nästan* som andra barn. En strävan efter större, inte mindre, jämlikhet och jämställdhet. Till kraftigt ökande klassklyftor, en elit som blir än rikare och så kallat okvalificerade har flera lågavlönade jobb för att gå runt. Av barn som växer upp i *helt* olika världar, under *helt* olika villkor.

Tidigare kunde man tänka att det var av misstag, konsekvenser av politiska beslut man inte förutsett. I dag ser vi att det är en mycket medveten omdaning av det svenska samhället i grunden. Om en förändrad syn, förändrade värderingar. Individualismen är självklar. Klassamhället är tillbaka, där folk ska veta sin plats. Där bistånd till resursstarka kallas avdrag och till de fattiga bidrag. Fast de tas ur samma gemensamt inbetalda skattemedel.

Vi ser också samhällets nedmontering. Från gemensamt projekt för att åstadkomma mesta möjliga välfärd till flest möjliga. Till en administratör utan själ och hjärta (sid 9). Är det detta den alltmer välmående medelklassen vill? Eller fattar vi bara inte vårt eget bästa? I *Jämlikhetsanden* lärde vi att *alla* förlorar på ökande klyftor: större ohälsa, lägre bildning, mera missbruk och kriminalitet, etc.

SOCIALPOLITIK NR 3 OM TEATERNS KRAFT för såväl gamla kroniker (sid 4) som barn och ungdom (sid 42). Om vetenskap och kulturellt skapande i en fransk grundskola (sid 36) och i svenska förskolor (sid 32 och 35). Visst har vi råd med en bra äldreomsorg! (sid 10). Det är inte vårt fel att jorden föröds! (sid 16) Kommunen bryter mot lagen när Linus inte får hjälp (sid 20).

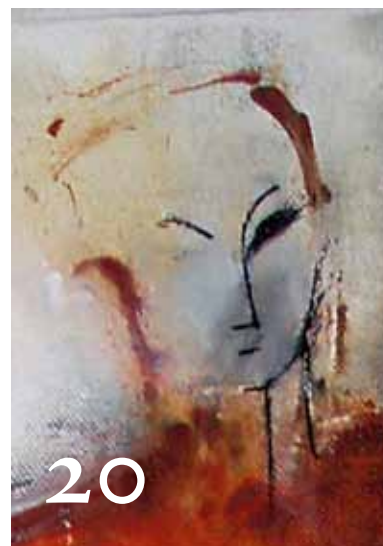
Följ Arvsfondsprojektet *SocialAktion* som bjuder in studenter, brukare, yrkesverksamma och aktiva inom brukar/funktionshinderrörelsen till nya studiecirkelar i höst i skrivande, webb-publicering och retorik. Se sid 19 och på nätet www.socialaktion.nu

Tack för att du prenumererar! Du bidrar till att ännu en kritisk röst inte går att tysta.

MARIA WALLIN

4

42

I Tro hopp och kärlek iscensätter
skådespelarna erfarenheter från
hela livet. Ger röst åt berättelser
som ingen tidigare lyssnat på.

Livets teater

*Tro, hopp
och kärlek*

Polis på hugget trots att Slingemar skriker: Nej, jag har inte druckit!

Alla vet att Heikki Pekka är alkoholist. Alla utom

Text: Leif Stenberg

Bild: Lars Öberg

Scenen visar en medelålders man. Alkoholen håller på att lämna hans kropp efter ett långvarigt missbruk. Han har just skrivits in på sjukhusets tillnyktringsenhet och befinner sig i ett väntrum. Han orkar inte längre. Ångesten kryper i honom, vassa propellrar som snurrar runt i magen. Han säger "Varje minut känns som att ligga en månad i gipsvagg".

Två inre röster talar oavbrutet till honom. Den ena vill att han sätter sina anhöriga och sig själv i första hand och tar sig igenom ekluten, den andra att han tar glaset med alkohol som står på bordet. "Efter bara några klunkar hävs hela ångesten!" I bakgrunden avvaktar två vårdare i vita rockar.

Flera av pjäsens aktörer bär på minnen av missbrukets förnedring. Kraften till inlevelsen i skådespeleriet hämtar de ur egna upplevelser.

TEATERGRUPPEN TRO, HOPP OCH KÄRLEK spelar en scen ur *Verandan* på Bokcafé Pilgatan i Umeå. Dit är vi inbjudna av "Syster Lena". Hon har tagit med sig personalen på Tegs vårdcentral.

Direkt efter att scenen spelats upp begär Olle, en av skådespelarna, ordet. Han står upp inför allt sjukvårdsfolket. Olle tillhör skaran som ännu lever efter att under många år ha vistats på Umedalens mentalsjukhus, som stängdes för flera decennier sedan. Det är nästintill ofattbart att han har modet och styrkan att börja tala. Hans protes är gammal och glappar, alla måste spetsa öronen.

– Detta är en viktig kväll för mig. Efter att ha tillhört psykiatri i över trettio år är min lycka stor över att det är jag som talar och ni från sjukvården som lyssnar. Ett stort ögonblick för mig att ni bjudit in oss, det känns att även ni upplever något liknande. Då finns det hopp.

Applåden efteråt är lång, Olle blir röd.

Vi är 12 skådespelare i Tro, hopp och kärlek. Alla har nått en vändpunkt och är mödosamt på väg uppåt. Några kommer från det som närmast kan beskrivas som socialgrupp 17. Då har man aldrig varit närheten av ett normalt liv – då är det habilitering, inte rehabilitering, som gäller.

Snart är det fyra år sedan vi började skriva och repetera pjäsen *Verandan*. Ännu har ingen återinsjuknat, fått återfall eller hamnat på institution. När alla börjar kunna stå på egna ben blir det tydligt att många ändå behöver samhällets sjukvård för att överleva.

Flera av skådespelarna är överviktiga, resultatet av psykiatriens psykofarmaka. Sextio kilo utöver normal kroppsvikt kan vara livshotande. Andra skådespelare har inte varit hos tandläkare på årtionden, hos somliga är tandstatusen så dålig att det blir svårt att formulera replikerna tydligt.

Gemensamt för de flesta är rädslan för sjukvården. Inför den känner de sig inte lyssnade på, bara skinnade på hundralappar när de inte orkar längre och hamnar på akutmottagningen.

I teatergruppen har vi talat om saken under lång tid. Behovet av kroppslig sjukvård är stort, för flera handlar det om liv eller för tidig död. I vissa åldrar är risken för att de som räknas till de utstöttas skara ska dö 40 gånger högre än för normalbefolkningen. Det krävs mod för att kunna ta sig an sådan kunskap, istället för att fly, och sedan kontakta Syster Lena för att be om råd och hjälp.

Landstingets politiker i Västerbotten har beslutat att Syster Lena ska finnas i verkligheten. Hon heter Lena Renman och är sjuksköterska. För flera decennier sedan togs beslutet att "normaliseringsprincipen" ska gälla. Alla ska betraktas som normala och tillhöra en vårdcentral, ingen ska känna sig utpekad. Men om man saknar fast adress, är hemlös, inte tillhör en vårdcentral och är livrädd för sjukvården? Då behövs Syster Lena för att minska överdödligheten.

Hon finns i Umeå – som en dåtidens socialläkare. Allt fler A-lagare börjar veta vem hon är. På Tegs vårdcentral, vars personal är åskådare denna kväll, finns sedan kompetens för att även de utstöttas skara ska få ett gott bemötande. Och om vårdcentralens kunande inte räcker har syster Lena kontakter med Universitetssjukhusets finaste kliniker.

NÅGON MÅNAD TIDIGARE hade vi bjudit in Syster Lena till vår repetitionslokal. Många hade taggarna utåt, det sitter i ryggraden att vara kort mot myndighetsföreträdare. Vi beskrev de många medicinernas biverkningar, frånvaron av hela tänder och proteser, det höga blodtrycket, den snabba vilopulsen. I gruppen hade vi efter långa diskussioner enats om att det måste finnas en och annan god människa även inom sjukvården, det måste utnyttjas. Syster Lena erbjöd sig att följa med skådespelarna, en och en, till sjukhuset för att se till att vården som ges blir god.

Vem skulle vara först? Alla tittade i golvet med tveksam blick – allt stod och vägde. Syster Lena gick fram till en av skådespelarna som bött mer i fängelser än han varit fri. Hon gav honom en lätt kram. I den sekunden blev hon insläppt i teatergänget. En medmänsklig kram. "Du och jag ska gå till tandläkaren tillsammans. Du måste få tänder så att maten går att tugga och magen får en chans att smälta maten. Du kommer att gå ner i vikt."

Det var nog första kramen han fått på lång tid. "Numera drömmer jag bara om kramar." Så log han. Därefter tog repetitionen vid. Flera av männen slogs av tanken om det kunde vara möjligt att nås av en kvinnas blick om tänderna finns på plats, några skrattade generat.

Mödosamt arbetar vi med fortsättningen, skyndar långsamt. Alla är inte övertygade om vårdens förträfflighet. Ibland besöker vi sjukhuset för att bara dricka kaffe, titta och känna efter – inte söka vård.

Heikki. Han håller färgen, tror han.

Rollen som tidningsläsare, utan repliker, är en av de svåraste, tycker Lars-Gunnar.

Olle var många år intagen på mentalsjukhus. Nu spelar han James Hendrix.

Christopher gör Lollo. Hon är grandios religiös för att dölja sitt missbruk.

Någon har fått medicin mot astma och kan för första gången gå i trappa utan att bli tungt andfädd och tvingas vila. En annan har fått andningsmask och sover allt bättre på nätterna, tidigare hade han över hundra andningsuppehåll varje natt. En tredje ska snart börja vattengympa för att bryta viktökningen.

OCH NU HAR VI NÅTT SÅ LÅNGT att vi spelar delar av Verandan för Syster Lenas arbetskompisar. Alla undfägnas med soppa, hembakat bröd och semlor.

Hur ska medlemmarna i teatergruppen och övriga som tillhör A-laget få tillgång till samma vård som andra? Om det talade vi resten av kvällen på caféet. Inga färdiga svar, men vi ventilerade saken, om det komplexa i hur samhällets bemötande påverkar hälsan.

I teatergruppen lever många i en annan värld. En av de kvinnliga medlemmarna som bär romanikläder är scenograf och sömmerska. Hon berättar hur hon inte tilläts handla rekvisita till pjäsen i en affär trots att hon hade en korrekt rekvisition. Att inför offentligheten bli utslängd från en butik är kränkande och gör ont långt in i själen. Nästa dag åkte hela teatergänget dit med samma rekvisition, då gick det bra att handla.

En av skådespelarna berättar hur han för över tio år sedan åkte till USA för att hälsa på och försonas med sin far. Efter några nätter vaknade han av att fadern försökte strypa honom i sömnen. Han spelade död. När fadern somnat rymde han. Hemma i Sverige igen bröt psykosen ut. I den trodde han sig leva i ett krigshärjat land där nästan alla var döda.

När psykiatrin lyckats häva psykosen skulle mannen rehabiliteras genom att börja städa på deltid. Efter tio års oavlönad städning, där han levde allt mer isolerad, sade han upp sig och begärde ett arbetsbetyg. Arbetsgivaren godkände bara sex år, resten av tiden ansågs han ha varit där frivilligt. I betyget

finns bara ett enda ord "arbetat", inget om att han utfört sina arbetsuppgifter väl eller liknande. Då behövdes gemenskapen i Tro, hopp och kärlek.

Idag har han en övervikt som biverkan av all psykofarmaka. Då duger det inte med ett uppfordrande "Banta!" För att nå resultat krävs att sjukvården anstränger sig till det yttersta. Kunskap, respekt och ömhet är vad som behövs.

Alla i teatergruppen tar till orda, alla vågar tala om den bjudande uppgift de vill lösa tillsammans med Syster Lena och hennes kollegor. Flera av dem som tidigare knappt vågat öppna näbben är nu vältaliga. De känner sig tagna på allvar. Ingen rädd sjukvårdspersonal som fumlar. Istället raka ord om hur framtiden kan gestaltas så att patient och personal möts på lika villkor

Under kvällen ser jag hoppet tändas hos flera i ensemblen. Det finns en möjlighet att få hjälp för skadorna och sjukdomarna. "Det kan gå! Jag kan bli frisk!"

EFTERÅT, NÄR VI LASTAR UR REKVISITAN i förrådet, kommer tröttheten och välbefinnandet. Vi blir allt mer ett lag som formulerar tankar om meningen med livet. Repetitioner där vi måste uppträda unisont för att nå framgång, då växer både kollektivet och de enskilde, då suddas det tidigare isolerade kronikerlivet ut. Då går det att möta samhällets fördomar utan att gå under. För

"I repetitioner där vi måste uppträda unisont för att nå framgång växer både kollektivet och de enskilde. Då suddas det tidigare isolerade kronikerlivet ut."

fyra år sedan hade ingen trott att vi skulle kunna tala allvar om hälsa med personalen på en vårdcentral.

"Vi deltar i arbetet med att skapa ett under i sjukvården" säger mannen som suttit på Umedalens mentalsjukhus och just då ser ut som vore han Jesus. Åt det skrattar vi i flera minuter.

Innan vi skiljs åt bestämmer vi att jag ska skriva om prologen. Två av skådespelarna är på väg att få nya tänder. Istället för att som i den gamla versionen satsa en tia för eller mot om rollkaraktären Börje Järnet kan få ut sin sociala akt på hundratals sidor, ska de ta ut sina nyförvärvade lösgommar ur munarna och satsa dem istället.

Idén snor vi från den engelska teatergruppen 7-93 (7 procent av människorna i Storbritannien äger lika mycket som de återstående 93 procenten), där skådespelarna har samma bakgrund som i Tro, hopp och kärlek. De öppnade sin pjäs med att aktörerna tog ut sina lösgommar och lade dem i en bägare med vatten. Den öppningen ledde till en sådan framgång att 7-93 turnerade över halva Europa.

I Tro, hopp och kärlek har vi nöjt oss med att lova varandra att hålla ut till minst över kulturhuvudstadsåret 2014 i Umeå. Då ska vi spela Verandan och visa att även gatans kultur är fin kultur.

leif.a.stenberg@telia.com
lasseoberg@gmail.com

ANNONS

Konsulentstöd familjehemsvård
i mellersta och södra Sverige

Familjehemspoolen har arbetat med Konsulentstöd familjehemsvård sedan 1992.

Konsulenter med gedigen kompetens och erfarenhet.
Hög tillgänglighet och en fördelaktig prisbild.

Kontakta vår samordnare

Caroline Wennerholm
0142-121 15

www.familjehemspoolen.com

Familjehemspoolen

Bidrag och stipendier

**Nästa ansökningstillfälle för
att söka bidrag och stipendier
från CSA och dess fonder är
den 1 oktober 2012.**

För mer information, välkommen in på vår
hemsida www.csa.a.se

Centralförbundet för Socialt Arbete
National Association of Social Work

Jag blev överkörd

Men det är samhällets behandling som knäckt mig

Det var inte mitt fel, Reinfeldt. Det var en trafikolycka. Jag var lycklig, frisk och hade ett bra arbete. Livet ändrades på några sekunder.

Text: Ur Upprop www.socialaktion.nu

Bild: Bibbie Friman

Jag blev överkörd av en bil hösten 2000. Över benen, mest tog ena foten skada då hela fotleden krossades. Med fantastiskt duktiga läkare lyckades jag få behålla mitt ben och efter lång rehabilitering och flera operationer kan jag använda benet och även min mest skadade fot.

Då jag alltid varit en mycket aktiv och social tjej tvekade jag aldrig att kämpa stenhårt för att kunna komma tillbaka.

Arbetsträningar, rehabiliteringar, utbildningar – varvat med nya problem med mitt ben. Följen blev ännu mera utredningar, läkarundersökningar, mediciner och nya tidsbegränsade sjukbidrag.

Med flera års smärtor där varje steg skär som knivar och bränner som eld spred sig värken i kroppen. Jag har ofta hemskt ont i ryggen och ena höften. Alltid ont i nacken och ner i armarna.

Det är svårt att sova fast jag fick sömntabletter och är tvungen att ta Tramadol mot värken. Jag glömmer bort vad jag ska göra fast jag antecknar på lappar hela tiden.

JAG HAR FÖRSÖKT I SÅ MÅNGA ÅR att komma tillbaka men varje steg framåt blir likaväl ett steg tillbaka, hur mycket jag än försöker.

Uppsägningen från mitt jobb drevs igenom i februari i år. Då var redan mina stämpelingsdagar slut eftersom man är tvungen att använda dom när man blir utförsäkrad.

Jag har rasat ihop många gånger de här åren. All denna smärta, all besvikelse kunde

tydligen knäcka den starkaste... Den knäckte mig, fast jag varit så stark och positiv som person. Panikångestattacker, depressioner och ångest. Mitt liv och väldigt många andra har gått, ursäktade men åt helvete.

Det är svårt att hålla tårarna tillbaka när jag nu sitter här och skriver. Snart tolv års kamp. Det hjälper inte hur mina läkare skriver intygen. Försäkringskassan struntar i det. Hon från Karlskrona som utförsäkrade mig sa "bara för att du blivit överkörd innan behöver väl inte det betyda att du är överkörd nu".

Hon var så elak och cynisk och borde inte arbeta med människor alls. Jag bad henne be deras försäkringsläkare att titta på mitt ärende innan hon tog beslut. Då svarade hon "Jag bedömer att det inte behövs".

Hur kan hon veta det, undrar jag???

IKVÄLL SITTER JAG OCH SER PÅ ett stort bord fullt av pappershögar från läkare, försäkringskassa, arbetsförmedling, försäkringsbolag, psykologer med flera.

Hur ska jag gå vidare när inte tankarna fungerar längre av stressen? Jag kollapsar hemma bara jag varit en stund i affären. Känslan att vara misslyckad. Det var inte mitt fel, Reinfeldt. Det var en trafikolycka. Jag var lycklig, frisk och hade ett bra arbete. Livet ändrades på några sekunder. Är man statsminister borde man ha så pass mycket intelligens att man förstår det.

Jag har mist bägge mina föräldrar, de dog efter lång tids cancersjukdom. Mor i 50-årsåldern i bröstcancer och i våras min far i tarmcancer, på tröskeln till att bli pensionär. Mitt i mitt eget elände har jag hjälpt dom så gott jag kunnat. Jag har inga syskon.

Utan mina snälla hjälpsamma barn hade jag givit upp.

Jag orkar inte mer, jag orkar inte själv, jag

orkar inte vara utförsäkrad längre. Utförsäkrad och så kallat frisk fast jag ska göra en ny operation i min fotled så fort jag orkar beställa en tid. Oj, jag glömde en operation, den i ändtarmen nu till hösten. Det är ju bara en djup spricka, som inte kunnat läka på grund av all oro och dålig stressmage.

Det är svårt att sammanfatta 12 år här. Det kunde lätt blivit en bok.

Hat har aldrig varit min grej men jag hatar verkligen Alliansen.

Snälla Ni, hjälp oss andra som haft oturen att bli sjuka och arbetslösa.

Vänliga hälsningar!

promised@live.se

UPPROP

Projektet SocialAktion.nu är ett samarbete mellan SocialPolitik och flera brukarorganisationer med stöd av Arvsfonden. Syftet är att ge röst åt människor med erfarenhet av marginalisering och diskriminering. Uppropet Berätta hur du har det! initierades av en av deltagarna, med egen långvarig sjukskrivning och arbetslöshet. Uppropet har samlat en mängd berättelser som visar hur skört livet är och hur viktigt det är med skyddsnet och ett samhälle du kan lita på.

Vi sammanställer nu alla berättelser för att överlämna till den pågående Socialförsäkringsutredningen. www.socialaktion.nu

Visst har vi råd

En bra äldreomsorg för alla är fullt möjlig

Det behövs mera pengar och personal. Men det klarar vi utan skyhöga skatter även i framtiden, anser Marta Szebehely, expert på äldreomsorg och välfärd.

Text: Kari Molin

Bild: Lena Katarina Johansson

Det viktiga är att den offentliga omsorgen måste vara så bra att inte medelklassen skyr den. Annars får vi en farlig situation, där de som har råd köper sin hjälp och de andra får lita till sina anhöriga.

– Där är vi inte idag, men jag kan se risken, säger Marta Szebehely, professor i socialt arbete i Stockholm som forskat om äldreomsorg och välfärd sedan mitten av 80-talet.

Nu ligger inte domedagsprofetior för denna i grunden optimistiska forskare. Svenska äldreboenden är – trots alla skandalerapporter – ändå ganska bra, speciellt med internationella mått mätt tycker hon.

Utsikten från det lilla arbetsrummet högt upp i socialhögskolan i Stockholm är milsvid. Den kantas av pappersbuntar som vacklar lätt på fönsterbrädan. I ett hörn står långdskidorna och väntar på nästa vinter – skida och cykla är favoritmotion.

OREDAN I RUMMET ÄR SKENBAR. Hon djupdyker med precision och hittar exakt rätt siffra i en av de rapporter hon skrivit med sin australiensiska kollega. Och hon finner raskt den sökta formuleringen från samarbetsprojektet med Kanada.

Just denna dag har hon precis avslutat ett möte med forskarkollegerna Ann-Britt Sand och Petra Ulmanen som handlar om anhörigomsorg.

De vill veta vilka erfarenheter anhöriga mellan 45 och 65 år har av att ge omsorg till äldre eller funktionshindrade. Hur på-

verkas arbete, ekonomi och vardagsliv, är några av deras frågor.

Cirka 80 000, kvinnor främst, hade gått ner i arbetstid eller slutat jobba för att kunna vårda anhöriga enligt uppgifter från 2002-2003.

– Det är ju färre än i andra delar av världen, vilket beror på att vi har en väl utbyggd äldreomsorg relativt sett. Men det händer även här och det ökar, säger Marta Szebehely.

Anhörigomsorgen har ökat sedan hem-

tjänsten skars ner under 80- och 90-talen. Under 2000-talet försvann var femte plats i äldreboenden. Då ökade visserligen hemtjänsten, men tydligen inte tillräckligt.

I slutet av 80-talet fick 40 procent av hjälpbehövande över 75 år den hjälpen av sina barn eller annan släkt. 2010 var det 65 procent, detta enligt en rapport från Kommunal.

– Allt tyder på att anhörigomsorgen fortsätter att öka, säger Marta Szebehely. Det är hjälpen från anhöriga utanför hushållet som ökar.

Men är det inte ok då att vuxna barn hjälper sina gamla föräldrar?

– Jo, om det är ett fritt val från bägge parter – att det är vad både barn och gamla vill. Under förutsättning att det inte sker för att äldreomsorgen inte finns, är för dyr eller fungerar för dåligt. Och att det inte får negativa konsekvenser för kvinnors ekonomi och relation till arbetsmarknaden.

Fast så är det sannolikt ganska sällan.

De flesta äldre vill nämligen hellre ha hjälp av hemtjänsten än av sina barn. Det gäller både hög- och lågutbildade äldre. Men högutbildade äldre köper oftare hjälp. De med lägre utbildning får oftare hjälp av sina barn – som regel av sina medelålders döttrar.

– Mitt mantra är: Vi måste sluta se äldreomsorgen som en kostnad.

Hur menar du, visst kostar den?

– Men inte enbart. Inte pratar vi om barnomsorgen som en kostnad, den är självklar för oss. Jag menar att vi måste tala om äldreomsorgen på samma sätt. Vi ser barnomsorgen som en förutsättning för att föräldrar ska kunna arbeta. Äldreomsorgen är en förutsättning för att vuxna barn ska kunna arbeta fullt ut.

– Eller rättare sagt döttrarna, tillägger hon. Det är främst de som går ner i arbetstid annars. Man kan också se att i de länder där äldreomsorgen är dåligt utbyggd är också medelålders kvinnors sysselsättningsgrad låg.

Vi måste sluta se äldre-
omsorgen som en kostnad,
säger Marta Szebehely.

Hon befarar också att en sämre utbyggd äldreomsorg ökar risken för att vi får en mer klassuppdelad, skiktad omsorg.

– Som förr i tiden. De som har råd kommer att köpa allt mer privat hjälp. De som inte kan det får förlita sig på anhöriga som i sin tur inte kan förvärvsarbeta fullt ut. Förresten kan jag inte läsa i några politiska dokument att anhöriga ska göra mer.

Detta att försöka följa hur politiska beslut om organisation, resurser, valfrihet med mera påverkar äldre, anhöriga och personal i vardagslivet är en röd tråd i ett stort forskningsprojekt som hon leder.

Och just det synsättet gör forskandet meningsfullt, tycker hon.

Marta Szebehely är ett välkänt namn inom omsorgsforskningen inte bara i Sverige utan också internationellt. Vägen dit har varit tämligen krokig.

– Men jag uppfostrades av min farmor, så jag hade erfarenhet av äldre som kanske spelat roll, säger hon.

Martas föräldrar och hennes farmor kom till Sverige från Ungern 1949, året innan hon själv föddes.

Föräldrarna var bäge läkare och att de landade just i Sverige berodde på att här fick de arbeta i sitt yrke. Förutsatt att de arbetade på sanatorier – det var inte så populärt bland svenska läkare.

– Vi flyttade hela min uppväxt, mycket skog har jag sett. Den största ort jag bott på innan jag kom till Stockholm efter gym-

nasiet var Flen.

Vuxenlivet startade med jobb på Emmaus, psykologistudier och sedan arbete på Barnbyn Skå dit hon kom 23 år gammal.

– Jag var för ung för jobbet på Skå. Där var familjer som hade jättesvåra problem

**”Jag tror på generell
välfärd. Överkomlig för dem
med låga inkomster.
Attraktiv så att medel-
klassen väljer den.”**

och jag tyckte inte jag hade någon som helst förmåga att hjälpa dem. Vi kallades för övrigt för barfotaforskare. Jag var forskningsassistent i ett treårigt hemma-hosprojekt. Vi skulle vara medlevare, behandla klienter och dessutom utbilda socialarbetare.

Efter det – i 70-talets vänsteranda – stod hon sedan på fabriksgolvet, främst i elektronikindustrin i sex-sju år.

Tills en dag då hon mötte Rosmari Eliasson-Lappalainen, som hon arbetat med på Skå. Marta hade då just varit barnledig med sitt andra barn och börjat fundera över att byta arbete.

– Rosmari ville ha med mig i den äldre forskning hon startat vid FoU-byrån i Stockholm. Dötråkigt, tyckte jag och sa nej först.

Men att jämföra det lågavlönade kvinnoarbetet i hemtjänsten med det hon själv haft i industrin var en vinkel som lockade.

Senare blev detta till hennes doktorsavhandling om ”Vardagens organisering”. Den handlar inte bara om personalen utan om mötet i omsorgen, från både de gamlas och vårdbiträdenas perspektiv.

Rosmari Eliasson och det synsätt hon hade på forskningen har betytt mycket för henne, säger Marta Szebehely.

– Hon ville inte att vi skulle komma som experter. Vi skulle ta reda på vad de närmast berörda tyckte var bra respektive dåligt. Jag följde vårdbiträdet under hennes dag. Sen intervjuade jag de gamla för sig och vårdbiträdet för sig. Därefter beskrev jag den or-

ANNONS

TJUST
BEHANDLINGS
FAMILJER

Behandlingsfamilj - alternativ till institution

När barnet trivs i sitt sammanhang...

...blir världen begriplig, hanterbar och meningsfull

Tjust behandlingsfamiljer erbjuder socialtjänsten en helhetslösning som ger barn och unga möjlighet för växt och utveckling.

Vår styrka är tillgången till och förmågan att samla de nödvändiga professionerna i samverkan, med utgångspunkt i barnets behov.

Att bo och få omsorg hos Tjust behandlingsfamiljer är att leva ett tryggt vardagsliv, med stabila och nära relationer i behandlingsfamiljens egen hemmiljö. Familjen utgör basen i vardagen.

För professionell vård, utredning, vägledning och stöttning finns ett arbetslag bestående av psykologer, psykoterapeuter, socialpedagoger och socionomer med flera. Alla finns i behandlingsfamiljens närhet. Utifrån barnets eller ungdomens behov formas ett fungerande liv där nya möjligheter växer fram. Det kan finnas behov av att få stöd i skolgången liksom hjälp med att utveckla intressen som ger glädje och bygger självförtroende. Ett annat behov kan vara att gå i psykoterapi. Hör av dig så får du veta mer!

Tjust Behandlingsfamiljer - Behandlar - Handler - Utbildar

Tjust behandlingsfamiljer AB Ängalundsgatan 1B 593 35 Västervik Tfn: 0490-343 46 Fax: 0490-943 10
E-post: info@tjustbehandlingsfamiljer.se Hemsida: www.tjustbehandlingsfamiljer.se

ganisation och de tidsmässiga resurser under vilket mötet ägde rum.

Detta att koppla samman vardagsverklighet och struktur har följt henne.

– Det kan man hålla på med ett helt liv, tycker jag. Att försöka sätta in vardagen i ett

sammanhang och att se den ur flera perspektiv, som de gamlas och personalens.

Hon letar upp siffror från OECD och pekar på olika kurvor.

– Se här hur andelen av BNP som går till äldre och funktionshindrade och andelen medelålders kvinnor i förvärvsarbete hänger samman. Sverige ligger i topp på båda.

Enligt OECD måste alla länder, också Sverige, satsa mer pengar på äldreomsorg. Fast vi

ligger relativt sett bäst till. År 2050 är Sverige bland de OECD-länder som har lägst andel 80 plussare i befolkningen. Vi har en mindre ökning framför oss av äldre än många andra länder, våra problem är mindre.

– Därför blir jag så upprörd när folk säger att vi inte har råd med äldreomsorgen framöver. För om inte vi har råd – då har ingen annan det heller.

Hon tillägger att visst behövs det mer pengar och resurser, men inte mer än samhället kan klara.

– Ett förslag – som bland annat kommer från Bo Könberg – är att vi borde lägga undan pengar nu så vi har en buffert när fyrtio- och femtioåringarna behöver vård.

Men varför har vi då fått debatten om hur svårt det blir när allt färre ska försörja allt fler?

– Jag tror det är en genuint känd oro, säger hon. Sedan finns det också de som har ett intresse av att säga att vi inte klarar av offentlig finansiering av morgondagens äldreomsorg. Som menar att vi måste kunna köpa oss en guldkant med privata pengar. Det finns de som ser en fin marknad där. Men jag tror ändå inte de har de starkaste rösterna i debatten.

Både SKL, Sveriges kommuner och landsting, och Långtidsutredningen säger att vi klarar av att finansiera den ökning som beror på att vi blir fler äldre. Det kan bli problem lokalt, men det går. Det vi inte klarar att finansiera är de högre krav som kom-

mer att ställas.

– Ja, och där är jag inte med, säger hon. Jag är inte alls övertygad om att fyrtio- och femtioåringarna kommer att ställa så mycket högre krav. Samtidigt ser hon oroande trender.

– Ja, mer pengar har visserligen lagts till

äldreomsorgen, men resurserna hänger inte med ökningen av antalet äldre, säger hon.

Personaltätheten ser ut att ha varit densamma under 2000-talet på äldreboenden – men eftersom bara de med störst behov får plats numera har den ju minskat i praktiken.

– Jag tror på generell välfärd. Den ska vara överkomlig för dem som har låga inkomster och den ska vara så attraktiv att även medelklassen väljer den. Om de som har lite mer

ANNONS

»De såg det friska i mig«

KLIENT PÅ IRIS UTVECKLINGSCENTER

Sedan 1986 erbjuder vi individuell behandling för människor med läkemedelsberoende/missbruk och psykisk ohälsa. Vi finns i Mullsjö, Enköping, Stockholm, Göteborg, Jönköping och Hestra. Läs mer om oss och våra behandlingar på www.irisutvecklingscenter.se.

Iris
UTVECKLINGSCENTER

NORDENS BARN

– Tidiga insatser för familjer

Konferens i Stockholm

3–4 december

Clarion Hotel Stockholm

www.nordicwelfare.org/nordensbarn

norden

Nordens Vårdscenter

pengar säger nej tack, kan vi snart få en farlig situation. Vi är inte där ännu, men det står och dippar.

Därför måste vi inse att det måste komma mer resurser till äldreomsorgen, understryker hon.

– Jag kan känna mig orolig för de röster som säger att de som har råd måste kunna betala mer och få mer. Dels är det ett rättviseproblem – ska det vara pengarna som avgör vilken äldreomsorg man ska ha? Och om medelklassen väljer egna guldkantsboenden – vad händer då med de offentliga? När medelklassens vassa armbågar försvinner därifrån?

Nyligen var hon i Kanada och gjorde studiebesök på ett jättestort äldreboende med 1100 platser.

– Av de 1100 hade 500 vad som kallades en "personal companion". Det vill säga familjen avlönade en person som hjälpte mamma eller pappa på boendet. Utöver den vanliga personalen alltså.

Den här följeslagaren är med den äldre på olika aktiviteter och gör annat som personalen har svårt att hinna med. De är också ett slags talesperson som ser till att personalen gör lite mer just för deras äldre. Frågan är vad det innebär för de övriga 600, som är utan följeslagare.

– Tanken att de som kan betala ska ha bättre vård är väldigt osympatisk för väldigt många i Sverige, det tror jag.

MARTA SZEBEHELY HAR ALDRIG VARIT RÄDD för att sticka ut hakan och säga vad hon tycker. Som när hon förra hösten medverkade i Konkurrensens konsekvenser – vad händer med offentlig välfärd, en rapport från SNS, Studieförbundet näringsliv och samhälle, där en av slutsatserna var att det saknas kunskap om effekterna om konkurrens i välfärdssektorn. Det gick inte att hitta vetenskapliga belägg för att ökad konkurrens lett till förbättringar.

Att den ledde till debatt är bara förnamnet. Kritiken blev nedgörande och forskningsledaren avgick – för att sedan få medhåll.

– Min tes är att kritiken var en väl orkestrerad attack från Svenskt Näringsliv, säger Marta Szebehely. Två dagar innan rapporten trycktes publicerade de sin kritik. Några dagar senare skickades det ut ett brev till många kommunpolitiker och redaktioner där man

säger att den här rapporten behöver ni inte bry er om. Många av kritikerna hade egna starka ekonomiska intressen kopplade till välfärdstjänster i privat regi, påpekar hon.

Kritikerna sköt sig själva i foten, menar Marta Szebehely.

– Sedan kom DN-artiklarna och Dokument Inifrån om Carema. Det fanns då ett stort medialt intresse för frågorna om vinst i väl-

ANNONS

Framtid utan kaos?

för människor som ingen vill se

Vi hjälper dig som handläggare på kommunen eller inom den psykiatriska vården. Vi kan vara ett komplement eller det stöd ni behöver för att på sikt kunna hjälpa människor tillbaka till ett fungerande liv i samhället.

Hur är det möjligt?

Här ser vi till människor som samhället helst vill blunda för och hjälper dem till en framtid utan kaos. Vårt arbete visar att utveckling kan ske mot alla odds.

inagårdsmodellen®

- Daglig aktivitet
- Relationer & social träning
- Utveckling av intressen & fortbildning
- Tydlig struktur, dygnsrytm & hälsa
- Hög personaltäthet & adekvat medicinering
- Specialistkompetens
- Löpande kontakt med hemkommun & anhöriga

Vägen ut

För den som vårdats en längre tid i rättspsykiatrisk tvångsvård kan steget ut i samhället vara stort. Här kan vi fylla en viktig funktion i samarbete med öppenvården. Tillsammans med Akademiska sjukhusets rättspsykiatriska öppenvård har vi tagit fram en modell för lyckad hemflytt.

Vill du veta mer? Besök oss under Psykiatridagarna Den 28-29 mars. Eller kontakta oss direkt, så berättar vi mer. www.inagarden.se eller telefon: 0292-508 76

inagården

färden. Även regeringen uppmärksammade att stora vinster förs ut ur landet.

FRÅGAN OM VINST SOM DRIVKRAFT i välfärden har till slut nått politiken, konstaterar hon.

Socialstyrelsens gjorde en jämförelse av offentligdriven kontra privatdriven äldreomsorg. Och fann inga större skillnader. De privata var lite bättre på vissa punkter och de offentligdrivna på andra. En välskriven rapport som man dock dragit fel slutsatser av, är Marta Szebehelys recension.

– Medan det finns 0,9 personal per äldre i offentligdrivna och i icke-vinstsyftande privata boenden är andelen 0,8 i de vinstsyftande bolagen. Det låter inte mycket för världen – men det är en skillnad på tolv procent, en påtaglig skillnad.

Likaså har kommunala och idéella utförare fler anställda med adekvat yrkesutbildning och färre timanställda än de vinstsyftande.

De vinstsyftande är bättre på att göra riskbedömningar av exempelvis trycksår.

– Men kan det verkligen uppväga en lägre personaltäthet? Om man har mindre tid för omvårdnaden, ökar då inte risken för trycksår? undrar hon.

För ovanlighetens skull delas de privata upp på vinstsyftande respektive icke-vinstsyftande i den här rapporten.

– I andra länder tycker de att vi är blåögda som inte gör den skillnaden, säger hon.

Bättre kontroll, mer reglering, styrning och uppföljning av alla utförare, både privata och offentliga, i äldreomsorgen är vad politikerna talar om nu. Men risken är att en detaljstyrd omsorg blir väldigt lite flexibel.

– För den äldre kan inflytande vara sådant

som: ”idag skiner solen, jag vill gå ut” eller ”kom och sitt en stund på sängkanten”. Sådant är svårt att mäta och svårt att reglera.

Marta Szebehely hoppas få starta ett nytt stort forskningsprojekt.

– Jag vill bland annat undersöka om det finns individanpassad omsorg på äldreboenden idag och vad det är för något. Vilka aspekter är viktiga för gamla och de-

ras anhöriga.

Du har kritik mot valfrihetsreformer som LOV, den lag som gör det möjligt med många utförare i äldreomsorgen. Ser du inget bra med den valfriheten?

– En fördel är att det är lättare att få en språk- och kulturanpassad hemtjänst.

Men det finns stora risker, tycker hon.

– Privat hemtjänst får erbjuda tilläggs-tjänster med RUT-avdrag. Det får inte den kommunala och frågan är om den då utar-mas. En annan risk är att man inte får be-gränsa antalet utförare och då kan det bli som i Stockholm med hundra att välja mel-lan och där alla inte överlever.

Är det inte bra att kunna byta om man är missnöjd?

– För enstaka kan det vara så. Men det är en fara att se hemtjänsten som en tjänst som andra – om du inte är nöjd så kan du byta. Istället borde man tänka – hur ska vi göra så det blir bra för dig.

molinkari@gmail.com
lena.katarina@swipnet.se

LÄS VIDARE

Konkurrensens konsekvenser- vad händer med offentlig välfärd, Laura Hartman, Anders Anell, Eva Mörk, Jonas Vlachos, Kajsa Hanspers, Martin Lundin, Marta Szebe-hely, Stefan Wiklund, SNS Förlag 2011.

ANNONS

Med barnet i fokus

Utredning • Behandling • Akut placering

Målsättningen med en behandlingsplacering på FAM-huset är att skapa förutsättningar för föräldrarna att själva kunna ta hand om sitt barn och sin livssituation.

Vid utredningar arbetar FAM-huset efter BBIC, Barns Behov I Centrum. Barnet placeras i mitten - och runt omkring finns de faktorer som påverkar barnets välbefinnande och möjligheter att utvecklas. Med barnet i fokus tar vi därför emot hela eller delar av familjen.

Välkommen att ta en kontakt med oss!
Tel: 033 - 21 01 62 • Fax: 033 - 21 01 63
E-post: fam-huset@fralsningsarmen.se

FAM huset • Hagvägen 11 • 513 32 FRISTAD

www.fam-huset.se

Erbjud inte fyrkantiga lösningar till alla – för en del människor är runda

Vi erbjuder arbetsträning, arbetsrehabilitering, boende och boendestöd. Vi har 12 sociala företag inom textiltryck, bed&breakfast, bygg, kafé, handelsträdgård, hantverk och behandlingshem.

VÄGEN UT!
KOOPERATIVEN

www.vagenut.coop | vagenut@vagenut.coop | 010-707 93 00

Inte mitt fel

Den globala produktionens självbedrägeri

Världen är överbefolkad, överutnyttjad, överexploaterad. Mer än en miljard lever i djupaste fattigdom, en miljard i extremt överflöd. Inte har väl vi något ansvar i detta? Eller skuld?

Text: Mattias Hagberg

Bild: Thomaz Grahl

– Jag har inte gjort något! Jag rår inte för det, det är inte mitt fel. Jag rår inte för det som har hänt, ingen rår för det – det är inte mitt fel, säger Frank i den tyske dramatikern Roland Schimmelpfennings uppmärksammade pjäs *Peggy Pickit ser Guds ansikte*, en pjäs som under det senaste året spelats på flera ställen runt om i landet. Det är pjäsens sista ord. Efter dem tystnad.

Orden skulle kunna fungera som en kommentar till vår tidsanda, till hela den nyliberala tankemodellen. Världen ligger framför oss som ett sår. Överbefolkad. Överutnyttjad. Överexploaterad. Men ändå vill ingen ta ansvar.

Roland Schimmelpfennig skrev pjäsen som en del i ett större projekt om västvärldens förhållande till Afrika.

Peggy Pickit ser Guds ansikte är ett relationsdrama. Två medelålders par återser varandra efter sex år. Det ena paret, Martin och Karin, har arbetat som läkare någonstans i Afrika. Det andra paret, Frank och Liz, har stannat hemma, gjort karriär och skaffat barn. De har alla längtat efter att ses. Men det som var tänkt att bli en trevlig middag blir en katastrof. Martin och Karin har upplevt för mycket elände under sina år i Afrika. Frank och Liz har förträngt för mycket. De kan inte längre mötas. Under middagen faller deras värld samman. Den ende som håller huvudet kallt är Frank. Han vägrar att konfrontera den värld han lever i, eller de konflikter som uppstår mellan paren medan de dricker bubbelvin och

äter ”en piffig grönsaksrätt med kapris och pinjenötter”.

Pjäsen är stiliserad och övertydlig. Men just därför intressant. Den pekar oundvikligen ut de variga såren i vår självbild. För Frank vet att han har fel, han vet att han har gjort något. Han vet att han är skyldig. Inte bara till middagens haveri, utan även till andra människors lidande, långt hemifrån. Han vet bara inte hur.

VI HAR ALLA SETT SIFFRORNA. VI VET att över en miljard människor lever i fattigdom. Vi vet att fler än hundra miljoner barn är undernärda. Vi vet att tio miljoner människor dör varje år som en följd av undernäring.

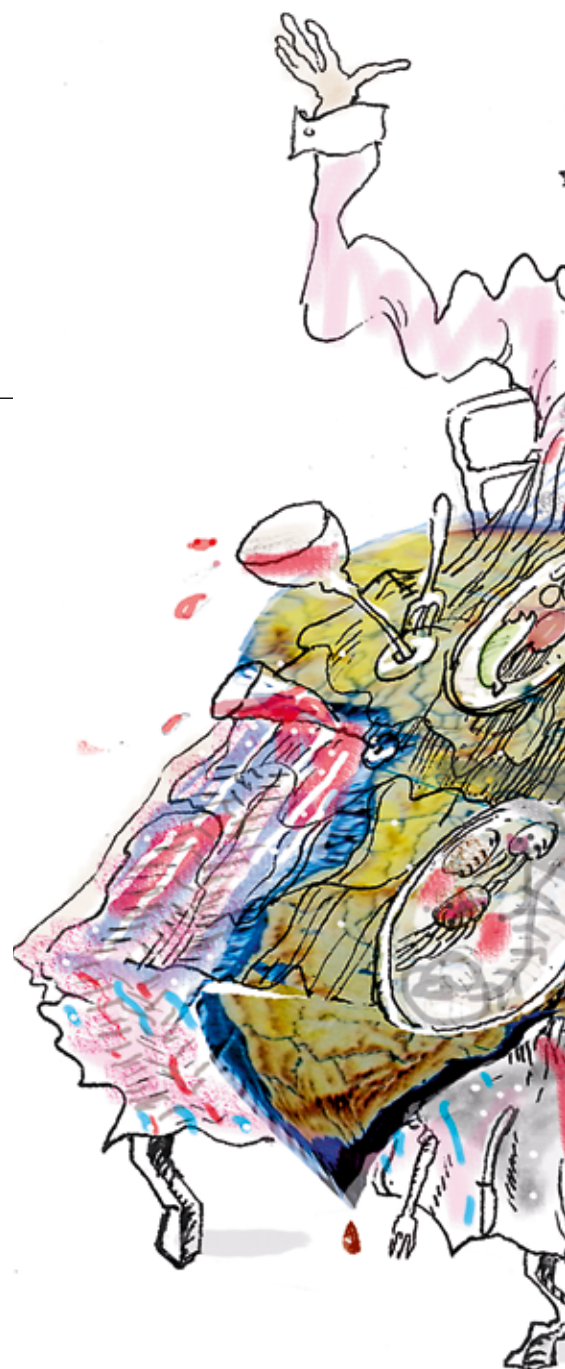
Vi vet också att över en miljard människor lever i extremt överflöd – med tillgångar som för bara några decennier sedan var förbehållna kungligheter.

Men hur skall vi hantera denna kunskap?

Jordens välbärgade, det vill säga den dryga miljard människor som lever i välstånd, har ett direkt ansvar gentemot världens fattiga, skriver filosofen Peter Singer i boken *Det liv du kan rädda: agera nu och stoppa fattigdomen* (2009). Men, påpekar han, inte för att de rika är direkt skyldiga till fattigdomen, den frågan är alltför komplicerad för ett så enkelt svar, utan för att de har resurserna att göra något åt problemet.

I boken *Praktisk etik* (1996) ger Peter Singer ett konkret exempel för att visa vad han menar. Han ber läsaren att föreställa sig en man som på väg hem från jobbet upptäcker ett barn som håller på att drunkna. Har inte den mannen då en moralisk skyldighet att rädda det barnet? Vad skulle vi tycka om han bara gick förbi? Om han sa att han inte hade tid?

Just så förhåller det sig med den globala fattigdomen, menar Peter Singer. Tusentals barn dör varje dag, samtidigt som världens välbärgade har alla de resurser som krävs

för att rädda dem.

För att understryka sitt resonemang har Peter Singer satt upp fyra premisser:

- Om vi kan hindra något ont utan att offra något av jämförbar betydelse, bör vi göra det.
- Extrem fattigdom är något ont.
- Det finns extrem fattigdom som vi kan hindra utan att offra något av jämförbar moralisk betydelse.
- Vi bör hindra viss extrem fattigdom.

VID EN FÖRSTA ANBLICK KAN PETER Singers resonemang kännas tilltalande. Det finns en enkelhet och en klarhet i hans moraliska ställningstagande som känns befriande. Men vid en närmare anblick finns det något som skaver. Något som känns fel.

Roland Schimmelpfennig konfronterar just denna känsla i sin pjäs. Paret som un-

**"På den globala arbetsmarknaden
flödar energi, arbete och produkter
från de fattiga till de välbeställda."**

der sex år arbetat som biståndsarbetare i Afrika framstår till en början som goda representanter för den etik som Peter Singer gett filosofisk stadga. De har bestämt sig för att hjälpa. Men medan parmiddagen fortgår blir det uppenbart att deras hedervärda biståndsinsats bär på gamla tankar om över- och underordning. Deras insats liknar mest gammaldags välgörenhet. De framstår till slut som postmoderna slumsystrar. Eller som Frank uttrycker det i en av pjäsens nyckelrepliker:

– Det vet man ju, [...] hela stadsdelar fulla av biståndsarbetare och frivilliga, och så vänjer de sig vid den livsstilen – bilarna, tjänstefolket. [...] Biståndsarbetare och frivilliga på riktigt gott humör som upplever bästa tiden i sitt liv med tjänstefolk, och så har de alltid pengar på fickan – köpkraft, köpkraft.

SAMTIDIGT SOM HAN RALJERAR ÖVER sina vänners förmenta godhet vet Frank att han själv inte är bättre bara för att han väljer att blunda, att hålla avstånd.

För det handlar inte bara om ansvar i Peter Singers anda, det handlar om skuld.

I Roland Schimmelpfennings pjäs finns ett garage fullt med gamla prylar; allt det där som blivit över efter år av konsumtion; allt det där som Frank och Lisa köpt, men som de nu inte har tid eller ork att använda.

Garaget är en symbol för överflödet. Roland Schimmelpfennig använder det som påminnelse om den massiva rikedom som samlats hos jordens välbeställda. Garaget pekar mot det system av global omfördelning som länkar oss alla samman, vare sig vi vill eller inte.

Men det behövs inte ett garage för att se

dess länkar; det räcker med att gräva i fickan eller i tvättkorgen för att konfronteras med världens orättvisor.

Ta en vanlig mobiltelefon eller en vanlig t-shirt som exempel. Råvarorna framställs ofta under vidriga förhållanden, såväl mänskligt som miljömässigt, för att sedan få sin slutgiltiga form i väldiga fabriker eller avlägsna sweetshops där arbetsförhållandena, arbetsmiljön och ersättningen är under all kritik.

Eller varför inte öppna kylskåpet.

Den ständigt ökande köttkonsumtionen har på några decennier blivit ett globalt gissel. Köttproduktionen har konkurrerat ut annan matproduktion med stigande matpriser, matbrist och ökade utsläpp som följd.

För att uttrycka det kort: den globala arbetsmarknaden är ett ofantligt maskineri för omfördelning. Från de fattiga flödar energi, arbete och produkter till de välbeställda.

UTAN ALLT DETTA ARBETE. UTAN DEN LÅGA levnadsstandarden, utan undernäring, utan bristfällig miljölagstiftning, utan förtryck av fackföreningar, utan barnarbete, utan oändlig övertid, utan förbud mot pauser för toalettbesök, utan förgiftning, utslitning och krämpor, utan fattigdom, hade världens välbeställda, till vilka en majoritet av alla svenskar kan räknas, aldrig haft råd att byta mobiltelefon vart annat år, köpa nya kläder när de gamla känns tråkiga eller äta kött varje dag.

Inget av detta är någon nyhet. Trots det väljer vi alltför ofta att upprepa Franks slutrepliker:

– Jag har inte gjort något! [...] Det är inte mitt fel.

Här finns en skuld. Men hur ser den ut?

Den amerikanska statsvetaren Iris Marion Young talar om den *"sociala förbindelsens modell"*. Hon menar att vi alla är intimt sammanlänkade i ett globalt system som gör att vi har ansvar och skyldigheter gentemot varandra. Men, säger hon, dessa skyldigheter och detta ansvar kan vara svåra att upptäcka, eftersom de sällan är direkta eller individuella, utan indirekta och kollektiva. De påminner inte om mannen som kan rädda ett barn som håller på att drunkna. De är istället komplicerade och svåröverskådliga. Hon skriver: "Denna modell säger att alla aktörer som genom sina handlingar bidrar till de strukturella processer som skapar orättvisa har ett ansvar att avhjälpa dessa orättvisor" (*Global utmaning: Krig, självbestämmande och global rättvisa*, 2009).

För Iris Marion Young är saken alltså tämligen enkel. Varje gång vi köper en vanlig mobiltelefon, en t-shirt eller ett paket kött bidrar vi till en orättvis omfördelning av resurser och till miljöförstöring i andra delar av världen och därmed har vi också ett ansvar och en skuld.

Utsläppen av växthusgaser visar i blixtnyckling hur nära vi faktiskt står varandra. Alla bidrar vi på ett eller annat sätt till utsläpp som påverkar den globala uppvärmningen, en uppvärmning som genererar svält och våldsamma konflikter kring knappa resurser.

Är detta en nyhet? Knappast.

Därför kan man fråga sig hur vi klarar av att leva med denna vetskap? Hur kan vi gå på gång upprepa Franks slutreplik: Jag har inte gjort något! Det är inte mitt fel?

I Roland Schimmelpfennings pjäs bli parmiddagen ett fiasko, en "katastrof". Under trycket från de undanträngda sanningarna om sina liv bryter allt samman. Det är som om fördämningen brister, för alla, utom för Frank. Han framhårdar i sitt förnekande – fast det är han som hela tiden varit den mest klarsynte, han som avslöjat biståndsparets självbedrägeri, han som pekat på biståndsarbetet som en postmodern avlatshandel.

Men varför rämnar inte bilden oftare? Varför tränger sig sanningen inte på?

Sigmund Freud talade om sublimering, om vårt psykes förmåga att tränga undan skrämmande tankar och erfarenheter för att vi skall orka leva. Kanske kan man tala om en ideologisk sublimering, om ett politiskt självbedrägeri.

För den som bläddrar i den nationalekonomiska litteraturen, i affärstidningarna eller varför inte i de stora partiernas programförklaringar står det snabbt klart att vi skapat en illusion av rättvisa. Där kan man läsa om världshandeln som ett rättvist utbyte, om de globala orättvisorna som en spegel av strävsamhet och om alla de varor som flyter från fattiga till rika som en välsignelse, eftersom produktionen skapar arbete.

"Mobiltelefonen är aldrig ett oskyldigt kommunikationsverktyg. Bomullströjan är aldrig bara ett plagg."

DET FINNS EN INNEBOENDE OBALANS i hela den globala ekonomin, skriver humanekologen Alf Hornborg i sin banbrytande bok *Myten om maskinen* (2010), och den obalansen upprätthålls av föreställningar om att allt går att översätta till en och samma valuta: "Pengar är, som spelbrickor i ett nollsummespel, anspråk på andras resurser. Teknisk och ekonomisk rationalitet definieras av hur många spelbrickor man har lyckats samla på sig och är således alltid avhängig

ens position i ett globalt fördelningssystem."

Eller med andra ord: pengar, eller åtminstone föreställningen om att allt går att prissätta mot en gemensam valuta, fungerar som en ideologisk sublimering, ett bortträngande. Det som produceras i fattiga områden prissätts lågt, det som produceras i rika områden prissätts högt. Men det som framstår som symmetriskt när det värderas i pengar är i själva verket asymmetriskt när det mäts med andra måttstockar. Varför skall en timmes hårt arbete på bomullsplantage i Mali eller Pakistan vara mindre värt än en timmes arbete på en reklambyrå i Sverige eller Frankrike?

FÖR DEN SOM VILL FÖRÄNDRA GÄLLER DET helt enkelt att gå till verket som en psykoanalytiker. Det gäller att avtäcka det undanträngda; att verka i motsatt riktning som den ideologiska sublimeringen; det handlar om att peta i såren.

Eftersom vi alla är intimt sammanlänkade i ett system av ojämlikt utbyte gäller det att hela tiden lyfta fram de vardagliga praktiker och föremål som pekar på orättvisorna. Mobiltelefonen är aldrig ett oskyldigt kommunikationsverktyg. Bomullströjan är aldrig bara ett plagg. Oxfilén är aldrig bara en bit kött. De är alltid inskrivna i ett globalt sammanhang.

Därför måste vi våga säga:

– Jag har gjort något! Det är också mitt fel!

mattias.hagberg@textverk.se
thomaz.grahl@melica.se

ANNONS

Fortbilda dig vid Socialhögskolan i Lund!

Du som har socionomexamen, kandidatexamen i socialt arbete eller motsvarande har möjlighet att ansöka till våra fristående kurser på avancerad nivå i socialt arbete.

Våren 2013 erbjuder vi två nya kurser: **Socialt arbete med fattigdom och försörjningsproblem** samt

Det civila samhället och frivilligt socialt arbete, båda 15 hp på halvfart.

För dig som vill gå på djupet erbjuder vi ett tvåårigt **masterprogram i socialt arbete** som ger färdigheter för ett kvalificerat yrkesarbete och för forskarstudier. Magisterexamen kan tas inom programmets ram, antingen på hel- eller halvfart.

Anmäl dig på www.antagning.se senast 15 oktober.

Våren 2013 startar även **grundläggande psykoterapiutbildning** (steg 1), med inriktningarna psykodynamisk, KBT eller familjeterapi. Anmälan görs direkt till Socialhögskolan i Lund 15 september – 15 oktober.

Mer information: www.soch.lu.se eller kontakta studierektor dolf.tops@soch.lu.se

046-222 95 91

LUNDS
UNIVERSITET

SOCIAL AKTION.NU

Nya mobiliseringskurser under hösten

Vi välkomnar studenter, brukare och yrkesverksamma samt aktiva inom brukar/funktionshinderrörelsen till gemensamt skrivande, webb-publicering och retorikskola. I Göteborg och Stockholm.

GÖTEBORG

Webb-kurs steg 1

För dig som inte har så stor vana. Här får du lära dig grunderna i sociala medier, blogga, göra hemsidor. Start 3 oktober.

Webb-Kurs steg 2

Du har datorvana, gick Steg 1 eller webb-kursen i våras. Vi utvecklar varandras och våra organisationers hemsidor, bloggar och blir bekväma med webben. Start 7 november.

Skrivarverkstad Att nå ut!

Bli bättre på att skriva, formulera tankar och åsikter, spegla din verklighet. Var och hur du når ut med ditt budskap. Start 7 oktober.

Berättandets kraft

Retorikskola för dig som vill bli bättre på att göra din röst hörd i olika sammanhang, stora som små. Start 8 november.

STOCKHOLM

Skrivande inriktning webb

Möjlighet att bättre formulera dina tankar och åsikter, spegla din verklighet, och lära dig var och hur du når ut. Start 4 oktober.

Kreativt skrivande

Vi kastar förutsättningslöst loss i det fria skrivandets konst, prövar olika former, ger varandra feedback. Start 7 november.

Berättandets kraft

Retorikskola för dig som vill bli bättre på att göra din röst hörd i olika sammanhang, stora som små. Start 10 november.

Sagt om vårens cirklar

Aldrig kunde jag väl ana vad mycket denna kurs skulle sätta igång i mig, för mig och hur mycket detta första steg i projektet skulle få mig att växa...

Min utvärdering ger utbildningen högsta betyg!

Detta har varit guld värt och jag har verkligen växt under denna tid...

Jag känner inspiration i en kreativ miljö, att låta orden flyta, har tyckt om upplägget.

Hoppas få fortsätta utvecklas i detta oändliga äventyr. Få uppleva att jag når fram och att jag har någonting att berätta...

Mycket nöjd, jättespännande, tyckte verkligen om tillfället då vi pratade om fri programvara, det var en helt ny värld för mig!

Jag har fått tillbaka min skrivarglädje... en otrolig trivsel i gruppen...

Det låter nästan löjligt att säga att en liten kurs i ABF:s lokal i Skärholmen kan gunga igång en längtan som legat gömd i många, många år. Men så var det

SocialPolitik driver det treåriga Arvsfondsprojektet SocialAktion tillsammans med Stiftelsen Gyllenkroken, VägenUt! Unga Rörelsehindrade, Familjevårdsstiftelsen, Socialarbetare För Social Aktion och Fontänhuset i Göteborg samt Bastagruppen i Nykvarn, Rainbow Sweden, Skyddsvärnet och Fontänhuset i Stockholm. Mera info och anmälan:

www.socialaktion.nu

Lämnas därhän

Linus får inte det stöd han har rätt till

En neuropsykiatrisk funktionsnedsättning kan innebära oförmåga att själv söka hjälp. Och du riskerar bli utan. Men då bryter kommunen mot lagen.

Text: Hjärdis Gustafsson och Kristina Engwall, FoU-Södertörn

Illustration: Agneta Starfelt

I samband med en studie om boendestöd träffade vi Linus. Han berättade att han tidigare haft boendestöd, men att det upphört i samband med att han flyttat. Linus har diagnosen Aspergers syndrom och bodde nu i andra hand i ett hus som låg på gränsen mellan två kommuner.

Orsaken till att han inte hade fått boendestöd i det nya hemmet var att han måste söka insatsen själv och att han inte visste till vilken kommun han hörde. Vi tog reda på i vilken kommun bostaden låg och telefonnumret till LSS-handläggaren och skickade uppgifterna via mail till honom. Samtidigt ställde vi frågan om vi fick kontakta honom senare för att höra hur det gick.

Skälet till frågan är att vi tidigare träffat andra med boendestöd, som berättat att det tagit lång tid att få stödet. De har dock haft svårt att minnas hur lång tid det tog och vad det var som gjorde att det dröjde. Genom att följa Linus tänkte vi att processen kunde bli mer begriplig.

Vi har idag följt Linus i mer än ett år. Kontakten har byggts på att en av oss, Hjärdis, med jämna mellanrum har skickat ett mail och frågat vad som hänt sedan sist.

MAILVÄXLINGEN VISAR LINUS kommunikation med myndigheterna i avsikt att få boendestöd. Vi har bara Linus version av vad som händer. Trots detta kan vi konstatera att något brister i socialtjänstens sätt att hantera frågan – efter ett år står Linus fortfarande utan stöd.

Ur mailväxlingen mellan Linus och Hjärdis

dis hämtar vi hans svar i november 2010:

Hej!

Jag ringde till psykiatrin om att få ut diagnosen till LSS i Stockholm. Mamma fick pusha mig ordentligt. LSS i Stockholm vill ju ha pappret för att kunna ge mig stöd. Jag tror det ligger ett ansökningspapper hemma i stugan, inte riktigt säker, annars ringer jag numret du gav. Du får gärna skicka samma mail om några veckor, jag kommer antagligen glömma bort att jag fått det annars.

Ha det bra

Linus

Några veckor senare skriver jag återigen och undrar hur det går. Samma dag kommer ett svar:

Hej!

Inget har skett ännu, jag har pratat med psykiatrin i L (Den stad där Linus bodde tidigare) de skickade en lapp som jag skulle underteckna för att få ut mina diagnospapper. Jag skickade tillbaka den och ska nu hämta papprena på posten. Jag hade glömt att jag skulle hämta papprena faktiskt. Jag ska hämta dem någon dag, de finns i "fel" stad utan buss, svårt att planera med bilen och så, vill inte köra i onödan, när jag inte har pengar.

Jag har ansökningspapper till LSS hemma, men kan inte skicka in dem förrän jag fått diagnospapprena.

Ha det bra

Linus

Den intensiva mailväxlingen tar ett avbrott och det dröjer närmare två månader innan jag (januari 2011) skickar nästa mail. Svaret kom några dagar senare:

Hej!

Jag har inte kommit så långt än, ska skicka in pappren till LSS i veckan, det kan nog dröja ytterligare några månader.

Mvh

Linus

Samma dag skickade jag svar och undrade: Går det att beskriva varför du inte har kommit så långt? Svaret kom samma dag:

Det är helt enkelt för att jag har så svårt att komma igång. Så många steg för att komma i mål.

Linus

Nu dröjer det två månader innan vi har kontakt (mars). Jag skriver och undrar hur det går.

Jag bollades runt litegrann mellan T och S (De två kommuner som gränsade till varandra, där Linus bodde på gränsen.) Jag har även varit deprimerad i perioder och inte tagit tag i det eller glömt bort det. Min psykolog ringde mig idag och sa att hon varit i kontakt med kommunen, en handläggare där, så jag o psykologen ska träffas nästa vecka igen om det.

Hälsar

Linus

Två veckor senare skriver jag och undrar om han varit i kontakt med en handläggare.

Hej!

Nej ingen kontakt än med handläggare, ska nog få träffa någon om några veckor. Jag får se vad min psykolog ordnat till mig, har haft sådan ångest och deppighet under några veckor.

Mvh

Linus

Drygt två månader senare (juni) skriver jag och undrar hur det går, om han fått kontakt med någon handläggare och kanske rent av fått boendestöd.

Hej Hjärdis!

Inget av sakerna förutom att vi fick en bäbis igår vilket är skoj. Tre veckor tidigt. Vi har haft möte med flera olika instanser om extrahjälp, hoppas något sker.

Mvh

Linus

I mitt svar några dagar senare gratulerar jag och hoppas att han och familjen ska få stöd. Jag hoppas också att de får njuta av sommaren. Samma dag svarar Linus:

Tack tack!

Jag hoppas vi får stöd, det har varit struligt vill jag lova, många lovar grejer, men sen så skjuter de över ansvaret på andra. Det ska nog ordna sig. Du kan höra av dig, det är bra, jag kom inte riktigt ihåg vad syftet var.

Vi ska försöka njuta av sommaren också ja.
Linus

Jag svarar samma dag och berättar om syftet att det är intressant att få följa honom och se vad som händer på vägen. Vad är det som gör att det tar tid? Några dagar senare kommer ett svar:

Hej!

Jo, jag hade ju ansökt via min psykolog och LSS skulle hört av sig till mig för några månader sedan. Det skedde inte så mycket med det. Nu i och med barnet strulade det litegrann till, socialen kunde tänka sig att hjälpa oss att fixa bostad, men helt plötsligt la de över det på LSS och då rann det ut i sanden, jag tar inte egen kontakt med dem, det tar för mycket energi.

Må väl

Linus

Sommaren går och hösten kommer innan

Kommunen skall "verka för att personer som anges i 1 § får sina behov tillgodosedda"

jag åter (i oktober) skickar ett mail. Samma dag kommer svaret:

Hej Hjördis!

Vi bor utanför Ä, i ett hus som min farbror äger. Vi fick inget boende och ingen hjälp från socialen med boende-biten, så vi fick flytta hit. Vi får se hur länge vi blir kvar. Nu har jag fått kontakt med psykiatri i X, och de frågade om boendestöd. Jag tror jag ska försöka få väckning till en början.

Mvh

Linus

Linus fick ingen hjälp med väckning då. Inget annat heller. När Linus och jag senast hade kontakt (juni 2012) hade han fått besked om att hans barn skulle få förtur till förskola. En tjänsteman från socialtjänsten hade varit på besök ett antal gånger för att utreda vilka behov av stöd som Linus och hans sambo hade.

LINUS VILLE URSPRUNGLIGEN HA boendestöd. För att få en insats inom LSS (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) måste personen själv söka, det vill säga på eget initiativ kunna manövrera i välfärdsvärlden. Det kan tyckas vara en självklarhet att personen i fråga själv begär stöd från samhället.

I ett historiskt perspektiv har dock olika professioners bedömningar initierat stöd.

ANNONS

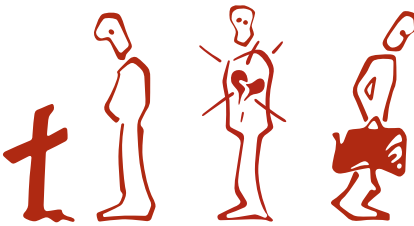
- **Vi välkomnar familjer, barn med föräldrar samt familjer som väntar barn.**
- Vårt behandlingsarbete sker dygnet runt i en miljöterapeutisk anda och utgår från en systemteoretisk grundsyn.
- **Vi arbetar för en positiv, bestående förändring som vi tror utvecklas bäst om man själv är en aktiv del av förändringsprocessen.**
- Behandlingsarbetet utgår från individuella genomförandeplaner.

Läs mer på www.kangurun.se

Gråbrödragatan 9
532 31 Skara
Tel 0511 – 34 66 70
info@kangurun.se
www.kangurun.se

Vill du hjälpa människor i sorg?

Vi erbjuder kurser i hur du möter och hjälper andra i sorg, kris och förändringsprocesser vid dödsfall, sjukdom och andra förluster.

Certifieringskurs - Hjälpa andra
Stockholm 24-28 sep, 22-26 okt alt. 19-23 nov
Malmö 8-12 okt
Göteborg 5-9 nov
Arvidsjaur 26-30 nov

08-33 50 40
www.sorg.se

SVENSKA INSTITUTET FÖR
Sorgbearbetning

Detta kunde medföra att beslut fattades över huvudet på den berörda. En viktig funktionshinderpolitisk princip i dagens Sverige handlar om att stödsatser ska vara frivilliga. Detta har kallats för en individualisering av stödet. (Lindberg & Grönvik 2011)

Men det finns också svårigheter förknippade med att själv ansöka om stöd. Individualiseringen har kritiserats för att de med kunskaper och ork att tampas med myndigheter har bättre möjligheter att få stöd (Lindqvist 2009, Ringsby Jansson & Olsson 2006).

Principen ställer höga krav på individen. För att kunna be om hjälp måste man ha förmåga att identifiera sina behov. Man måste också kunna ta initiativ, kontakta handläggare, hålla rätt på telefontider och orka stå i telefonköer. En enkätstudie till medlemmar med neuropsykiatriska diagnoser i Attention i Stockholmsområdet visar att behovet av att påminnas om träffar och att kontakta handläggare låg bland de topp-fem viktigaste sakerna att få hjälp med (Gustafsson, Nordqvist och Engwall 2011).

MÅNGA MED NEUROPSYKIATRISKA diagnoser har svårt att koncentrera sig eller kan fastna i någon aktivitet. De kan också ha svårt för att ta initiativ, samspela med andra människor, lära sig, minnas samt att uttrycka sig i tal och skrift. Att ha en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning kan innebära att man

inte har förmåga att söka hjälp, just det som krävs för att få stöd. Man kan se det som att de har svårt att "slåss på byråkraternas planhalva" (Paulsson & Fast 1999).

AV SVAREN FRÅN LINUS FÖRSTÅR vi att han har svårt att minnas och komma sig för med att utföra olika saker. "Jag hade glömt att jag skulle hämta papprena faktiskt"; "Det är helt enkelt för att jag har så svårt att komma igång. Så många steg för att komma i mål."; "Då rann det ut i sanden, jag tar inte egen kontakt med dem, det tar för mycket energi." När Linus ställs inför många frågor i ett mail orkar han inte besvara alla och svarar därför inte alls.

DET MAN SLÅS AV SOM UTMOMSTÅENDE är socialtjänstens oförmåga att fånga upp Linus trots att kommunerna enligt LSS har till uppgift att "verka för att personer som anges i 1 § får sina behov tillgodosedda".

Kravet på att själv söka insatser av socialtjänsten ställer också krav på de handläggare som individen med hjälpbehov möter. De måste ha kunskap om innebörder och konsekvenser av funktionsnedsättningar. Oförmågan att stötta och lotsa personer som behöver stöd och hjälp kan leda till att man måste gå in senare i en långt allvarigare situation.

hjordis.gustafsson@fou-sodertorn.se
kristina.engwall@fou-sodertorn.se

Linus heter egentligen något annat. Hjördis Gustafsson och Kristina Engwall är verksamma vid FoU-Södertörn. FoU står för Forsknings och Utvecklingsavdelningen.

LÄS VIDARE

Behov i vardagen hos personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, Gustafsson H, Nordqvist K och Engwall K, 2011.

När världen blir obegriplig eller går för fort. Rapport nr 105/11, FoU-Södertörn. Funktionshinderpolitik – en introduktion. Lindberg L & Grönvik L. Studentlitteratur Lund, 2011.

Funktionshindrade i välfärdssamhället, Lindqvist R. Gleerup Malmö, 2009.

Man måste alltid slåss på byråkraternas planhalva, Paulsson K & Fast Å, Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar, RBU 1999.

Outside the system. Life patterns of young people with intellectual disabilities, Ringsby Jansson B & Olsson S, SJDR vol. 8 nr 1, 2006

www.agnetastarfelt.se

ANNONS

Först kläcktes idén att **dokumentera** över internet

sedan föddes vår nya produktidé:

**kvalitetssäkra journal,
dokument och uppföljning**

Våra över 120 nöjda kunder finns inom

**HVB, LSS, familjehem, IFO,
personlig assistans, äldreomsorg**

www.isoxxhv.se

Nectar Systems AB, 0451-89300

Våld i nära relationer...

Utväg Skaraborg är en myndighetsövergripande samverkan i arbetet mot våld i nära relationer.

UTVÄGSMODELLEN – bygger på en helhetssyn när det gäller våldet, familjen, samhället och dess insatser.

Utbildningar höst-2012:

- Att leda gruppverksamhet för barn som upplevt våld i familjen inkl. parallell föräldragrupp. Den 5-7 sept samt 5-7 dec i Skövde, 3 dgr.
- Att leda gruppverksamhet för kvinnor som upplevt våld i en nära relation. Den 5-7 sept samt 5-7 dec i Skövde, 3 dgr.

forts.

- Att leda gruppverksamhet för personer med intellektuell funktionsnedsättning. "Schyssta relationer". Den 28-29 nov. i Skövde, 2 dgr.

För information och anmälan/intresseanmälan se hemsidan www.utvag.se

Det förvandlade Sverige

Varken socialdemokrater eller moderater styrs längre av ideologi. Drivkraften är makt. Att utöva makt men framförallt att behålla den.

Under 1900-talet gick Sverige från ett fattigt jordbruksland i Europas periferi till ett föregångsland med en välutvecklad industri och relativt hög välfärd för alla. Socialdemokrater och liberaler skapade under hårt motstånd från de konservativa *Den svenska modellen*.

Den byggde på några grundbultar. En av staten väl uppbyggd infrastruktur för näringsliv, kommunikationer, vård och skola – en för alla gemensam egendom. Jämställdhet mellan könen. En enhetlig skola som gav förutsättningar för alla barn att utvecklas och utbildas. Lika rättigheter till vård och omsorg. En skattepolitik som syftade till att utjämna skillnader mellan människors förutsättningar, exempelvis progressiv statsskatt, förmögenhetsskatt, arvs- och gåvoskatt, fastighetsskatt.

SEDAN 1980-TALET HAR DEN utvecklingen vänts till sin motsats. De rika har blivit enormt mycket rikare, medelklassen har fått lite mer medan de fattiga, som ensamma mödrar, arbetslösa och utförsäkrade har fått det väsentligt sämre. Infrastrukturen som telekommunikationer, järnväg, elförsörjning har i stor utsträckning sålts ut eller rent av skänkts bort till privata intressen. Sverige är det land som avreglerat/sålt ut mest i världen av sin gemensamma egendom – infrastrukturen. Resultat i form av nedrustning av järnvägen och skenande elpriser behöver knappast nämnas.

Också vård och skola har privatiserats mer än i andra länder. Sverige är det enda land i Europa som tillåter vinstuttag i friskolor. Resultatet är lika påtagligt. Hundratals miljoner tas ut och överförs ofta till Kanalöarna och andra skatteparadis. Som SVT:s *Uppdrag Granskning* visat har i flera friskolor lärartätheten minskat och ersatts med dataspel etc. Lärare som satt högre betyg fick lönepåslag. Likadant är det på vårdsidan. Caremaskandalen är ingen tillfällighet. De marknadstroende påstår att vinst ger förutsättningar för ut-

Har du träffat...

Ingeborg?

Ingeborg är en av våra mest vinstmaximerande vårdtagare!

★

Inga krävande släktingar eller familj!

★

Talig mot liggsär!

EFTER 14 DAGAR MED INGEBOG HADE VI MINSKAT VÅRA KOSTNADER MED 75 %!

Passa på! OM DU TAR INGEBOG SOM VÅRDAGARE INOM 7 DAGAR FÅR DU 30 DAGARS GRATIS BLÖJFÖRSÖRJNING PÅ KÖPET!

bildning och verksamhetsutveckling. De har inte förstått att sådana kostnader dras av före vinsten. Vinsten är det som ägarna av företagen stoppar i egna fickor.

DEN UTJÄMNANDE SKATTEPOLITIKEN har skrotats. Förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatten har avskaffats. Fastighetsskatten och bolagsskatten kraftigt minskats.

Ytterligare exempel: Sveriges tidigare restriktiva inställning till spel om pengar har helt upphört. Spelmarknaden har exploderat. Det statliga *Svenska Spel* lanserar allt fler nya spel. Resultatet – utöver mer pengar till statskassan – är fler spelberoende. Främst de redan fattiga spelar bort pengar, familj och social status.

Ett annat exempel: På 1960-talet avskaffade riksdagen fideikommissen, det vill säga att de stora egendomar som adeln fått i forna tider skulle ärvas i sin helhet av den äldste sonen. Men sedan dess har främst socialdemokraterna generellt tillämpat en undantagsklausul som befäst denna ojämnlighet. Sverige torde vara det enda land som har kvar fideikommiss.

HUR HAR DET KUNNAT BLI SÅ? Genom avregleringarna på 1980-talet av finansiella transaktioner öppnades Sverige liksom andra länder för den globala marknads ekonomin. Man kunde inte längre med interna åtgärder påverka hur det internationella kapitalet hanterade den svenska

kapitalmarknaden. Det tvingade på 90-talet fram en budgetsanering där låg inflation ansågs viktigare än låg arbetslöshet.

Avregleringarna av infrastruktur som järnväg, elförsörjning, vård och skola bottnade i en närmast religiös tro på konkurrens som allena saliggörande. Att villkoren är helt annorlunda för både drift av ett lands kommunikationer och vård och skola till alla än för till exempel biltillverkning spelade då ingen roll.

Huvudmotståndarna inom svensk politik är socialdemokrater och moderater. I

”Röstmaximering har fått gå före en ideologi som nu bara förekommer i festtalen.”

tv och riksdag kritiserar de varandra med hårda ord. Men den politik som förändrat Sverige är den samma oavsett vilket av dessa partier som suttit vid makten. *Det är socialdemokraterna som avskaffat de utjämnande skatterna, sålt ut telefoni och järnväg, avreglerat spelmarknaden och konkurrensutsatt vård och skola samt där accepterat hur stora vinstuttag som helst.*

DEN IDEOLOGI SOM DEN SVENSKA välfärdsmodellen byggde på – solidaritet och jämlikhet – är borta. M har ju ald-

rig ansett att den var viktig. Och S har bara anpassat sig till den så kallat globala samhällsutvecklingen och satsat på medelklassens intresse av ökad konsumtion. Röstmaximering har fått gå före en ideologi som nu bara förekommer i festtalen.

Toppmännen inom S ger syn för sägen. Göran Persson blev godsägare, Nuder och Östros lobbyister för näringsliv och banker. Erik Åsbrink blev rådgivare åt Goldman Sachs. Björn Rosengren som sålde ut televerket och järnvägen bildade bolag och bedrev utbildning några år för de nya entreprenörer som tagit över. Sedan sålde han bolaget och gjorde några tiotal miljoner i vinst. Tror någon att Gustaf Möller skulle blivit lobbyist åt banker eller Tage Erlander riskkapitalist om de förlorat ett val?

Slutsatsen är att varken S eller M styrs av ideologi. Drivkraften är makt. Att utöva makt men framförallt att inneha den.

Men vad ska vi göra som ännu tror på ett jämlikt och solidariskt samhälle?

jan.r.molin@gmail.com

Illustration: Ellen Ekman

ekmanellen@gmail.com

<http://ellenekman.blogspot.com/>

JAN MOLIN är samhällsdebattör och författare. Sitter i SocialPolitiks redaktionskommitté.

ANNONS

För Baggium Vård & Behandling är barnens behov i centrum. - Hos oss finns en plats för alla barn

Baggium V&B AB är ett företag inom Humanakoncernen. Vi producerar samhällsnyttiga tjänster där vi erbjuder vård- och behandling av barn och ungdomar med mångkulturell bakgrund. Vi har 20 års erfarenhet av att arbeta med barn från hela världen. Vi har en hel värdkedja vilket innebär att vi kan erbjuda alla placerade ungdomar den omsorg eller behandling de behöver. Till våra enheter har vi dessutom en resursskola med hög lärartäthet och små elevgrupper. Vi har också en psykologienhet med kompetens i kris och trauma för att möta barn och ungdomar som placeras inom organisationen på bästa sätt. Våra ungdomar skall möta de mest kompetenta behandlarna för de behov som de har.

Vi har personal från hela världen som möter barn från hela världen i nu-Sverige.
Tillsammans skapar vi en ny värld!

Vår behandlingspersonal är utbildad i BBIC, MI, ART, LF. Vi har ramavtal med 70 svenska kommuner.

Våra tjänster:

- HVB-hem
- Familjehem
- Öppenvård
- Eftervård
- Resursskolor
- Psykologienhet

Målgrupper:

- Mångetniska ungdomar i riskzonen
- Ensamkommande barn & ungdomar 12-20 år.
- Vård & Behandling av flickor och pojkar 12-22 år.
- Placeringar enligt SoL och LVU.

BAGGIUM VÅRD & BEHANDLING AB

www.baggiumvob.se

För mer information om våra enheter och tjänster besök:
www.baggiumvob.se

En del av Humana

Humana

En del politiker tror att det är självvalt att hamna utanför. Man måste bara rycka upp sig. Helén Pettersson vet att det inte är så enkelt.

Text: Leif Stenberg

Bild: Lars Öberg

Helén Pettersson sitter i riksdagen för socialdemokraterna sedan 2006. Hon var 33 år när hon valdes in. Som kvinna med bakgrund i ett arbetaryrke tillhör hon nästintill en majoritet i Sverige. Men inte i politiken.

Hon är född 1972, flyttade hemifrån som 16-åring och blev hotellstäderska.

– Jag slutade skolans nionde årskurs en fredag och hade bostad och jobb på måndag.

Det var LO:s medlemmar i Västerbotten som nominerade Helén Pettersson för att hon skulle bli en kämpande politiker för alla de människor som börjat falla ur välfärdssamhällets glesnande maskor. Hon svarade: "Ni är inte kloka, jag kan inget om politik!" De sade: "Du ska fortsätta göra samma sak som tidigare, det är politik, bara forumet är nytt."

– Jag funderade, om jag tackade nej, vad skulle jag då säga till mig själv om 30 år? Kan jag då fortsätta skälla på riksdagspolitiker? Så jag tackade ja.

Det blev hennes första politiska uppdrag – att bli riksdagsledamot för socialdemokraterna. Det är hon tämligen ensam om i riksdagsgruppen.

– Det var en kulturchock att komma in i riksdagshuset. Jag var skräckslagen.

ATT TALA I RIKSDAGEN OM de hårdnande livsvillkoren, som drabbar alla som stängs ute, är "som att gå in i en betongvägg", säger Helén Pettersson.

– Många riksdagsledamöter har en världsbild och människosyn som gör att de på allvar tror att det är självvalt att hamna utanför. Om man rycker upp sig löser sig problemen.

– Många menar att det inte finns några fattiga i Sverige, "alla har rätt till socialbidrag". Jag vet inte hur många gånger jag mött det argumentet. Då brukar jag försöka diskutera. Jag undrar hur de tänker när många människor far så illa som de faktiskt gör. De hävdar att jag har fel. Det jag beskriver finns inte i deras verklighet.

– Jag har förklarat hur det är att åka hem med matkassar till vänner som hamnat i riktig kläm. "Om du söker socialbidrag måste du sälja bostadsrätten!" "Du måste sälja bilen!" som är enda möjligheten för att kunna skjutsa ungen till innebandyträningen. "Du tjänade så bra för två månader sedan", då spelar det ingen roll att pengarna gick till gamla skulder. Jag har mött så många exempel. Men ledamöterna vägrar tro att det

Okunskapen om människors svårigheter är grundmurad

Möter en

jag säger är sant. Istället är det människan som själv försatt sig i situationen, då ska hon själv ta sig därifrån.

– Inte förrän man förstår att de vägrar släppa in andra verklighetsbilder blir deras politik rimlig och förståelig. De säger att ändringarna i sjukförsäkringen har genomförts för att få folk i arbete. För mig är syftet med sjukförsäkringen att den sjuke ska klara sig ekonomiskt fram till man blir frisk. De menar att en sådan försäkring är för bra, då måste den försämras. Samma med alla socialförsäkringar, om de försämrar får människorna som drabbats "incita-

ment" att söka jobb.

– Banne mig så många gånger jag försökt, men det går inte att vrida deras bild av verkligheten. Då kan jag undra vilka liv de har hemma. Hur kan man tro att folk valt själva att hamna utanför? Enbart det är så kränkande att jag knappt kan förstå.

FÖRRA MANDATPERIODEN VAR Helén Pettersson på en studieresa med riksdagskollegor till Brasilien. Hon hade varit där tidigare, under tiden på LO, och mötte då jordlösa och besökte favelas (kåkstäder).

– Under en riksdagsresa visas istället ar-

betongvägg

kitekturen i Brazilia med båttur på Amazonasfloden och besök på de stora svenska företagen i San Paulo. Vi ska se hur det framgångsrika Sverige gestaltas ute i stora världen. Inget möte med någon fackförening, istället den snitsiga världen.

– När jag frågade deras jordbruksminister hur de kunde ha sådana enorma jordbruksarealer som ägs av ett fåtal – de skröt om dem – samtidigt som de har världens största rörelse av jordlösa bönder som kämpar för att få en hektar att odla på. Då blev det ett jäkla liv bland borgerliga ledamöter, jag ansågs besvärande. För mig hade det tvärt-

om varit en skam om jag inte frågat.

– När vi åkte buss och hamnade vid sidan av den stora motorvägen låg där tre hus, riktiga ruckel utan fönster och dörrar. Där lekte barn, på gårdsplanen försökte de odla. Då sade en av borgarna i bussen ”Hu, hu, de hade inga fönster! Det såg inte kul ut!” En annan fortsatte ”Klimatet är sådant att de behöver vare sig dörrar eller fönster!” Jag blev så förtvivlat arg att jag nästan exploderade. ”Vad vet ni om malariamyggor och giftiga insekter? Hur kan ni säga att de inte behöver fönster, dörrar och rinnande vatten?” De tittade på mig som om jag kom från må-

nen. De kunde väl flytta om de inte ville bo precis vid den dammiga vägen? Många kan inte ta in hur illa människor far.

Hennes partikamrater lyssnar på vad hon har att säga och har respekt för hennes kunskaper och erfarenheter. Men i den övriga riksdagen känner hon inte att hon tas på allvar.

– När man är på tillställningar med övriga ledamöter blir det märkligt när de presenterar sig med sina fina titlar och jag svarar ”hotellstäderska”. Många blir störda.

– Vi är två städerskor i riksdagen. Vi har båda erfarenhet av att vara långtidsarbetslösa.

UNDER INTERVJUN TALAR VI OM hur det fram till början av 80-talet skedde en utjämning mellan människor i Sverige, men hur de rikare sedan dess blivit allt rikare och de fattigare allt fattigare. Då ger hon även de socialdemokratiska regeringarna ”skandalbetyg”. Vinsternas andel av BNP ökar år efter år, de lågavlönades andel minskar. De tio fattigaste procenten har under de senaste 30 åren fått det sämre för varje år. Sverige dras isär – att det tillåts gå så kallar hon ett fattigdomsbevis för politiken.

– Att möta folk som far riktigt, riktigt illa av beslut som tas i riksdagen gör ont. Alldeles för många politiker saknar empati – en naivitet. Många politiker har inte önskat förstå konsekvenserna. För mig får vinsterna gärna vara stora, men då ska de komma *alla* människor till gagn. När politiska beslut leder till att vi lämnar människor därhän är det ett gigantiskt misslyckande.

– Under de sex år jag suttit här tycker jag ändå att den dominerande diskussionen i min partigrupp handlat om hur man ska minska klyftorna. Jag skulle inte sitta i riksdagen om jag inte trodde att det finns en genuin vilja i min grupp att ändra på det. Det är min drivkraft. Hela tiden frågar jag mig var jag kan påverka samhället mest.

Makten att driva igenom beslut som värnar människans lika värde finns i riksdagshuset som ingen annanstans, anser hon. Att det finns andra krafter som är starkare än demokratin, som politiken inte rår på håller hon inte med om.

– Det finns inga osynliga krafter som politiken inte skulle kunna ta makten över – om viljan finns. Politikens högerkrafter menar att det är marknaden som ska styra. Men jag har skällt på socialdemokratiska politiker för att samhället tillåts glida isär även innan jag kom till riksdagen. En del saker borde S drivit hårdare.

– Under min tid på LO fanns kongressbeslut på att vi skulle verka för en Tobinskatt, att kapitalet som flyter runt ska beskattas. Det tycker jag fortfarande. Det går att politiskt genomföra det, men det finns en rädsla för marknadsspöket – som egentligen inte är annat än människor som sitter bakom tangenter och trycker på knappar. Allt går att påverka politiskt om man vågar och vill. Med vår grundvärdering om människovärde, som vi i vart fall delar med vänsterpartiet, går det inte att fortsätta ducka. Om vi ska få trovärdighet för våra värderingar måste vi ta i alla tuffa frågor och ägna oss åt de som farit allra sämst.

JAG FÖRSVARAR VERKLIGEN INTE hur vi socialdemokrater lät välfärdssystemet börja krackelera redan innan vi förlorade valet 2006. Många hamnade mellan stolarna redan då. Men sedan dess har allt bara accelererat. Det som gör mig förgrymmad nu är att det tas medvetna beslut om försämringar. Folk åker ur sjukförsäkringen. A-kassan går inte att leva på. De med sämsta arbetsförhållanden och lägsta löner har inte längre

råd att vara med i facket. Detta vet man när besluten tas, samtidigt som de som beslutar inte förstår hur det är att leva under sådana förhållanden. På något sätt borde man inte ha rätt att ta sådana beslut, när man saknar empati för att förstå konsekvenserna.

– Att enbart renovera a-kassan så att 80 procent av de arbetslösa ska ha 80 procent av sin inkomst – idag är det runt 50 procent – kostar enorma summor som ska tas ur statskassan. Figheten handlar bland annat om det.

JAG HÄMTAR MIN KRAFT FRÅN MÖTEN med människor som är utförsäkrade, långtidsarbetslösa och på andra sätt far illa. Efter sådana möten går jag på adrenalin och är skyldig dem jag mött att göra mitt allra bästa som politiker. Vi får aldrig bli blasé.

– Demokrati handlar inte enbart om att rösta. Många fler måste engagera sig och ta kampen. Vi måste fortsätta vara arga och upprörda över orättvisor. Det finns starka krafter som verkar för att människor inte ska bry sig och ge upp. På det finns bara ett svar – att många fler måste engagera sig och

ta kampen. Här i riksdagen är vi ett sådant gäng – tro mig. Fortfarande är arbetarrörelsen stor och livaktig. Vi är många som fortsätter orka vara arga, men vi måste bli fler.

– Man ska inte underskatta kraften av att vi fortsätter vara en folkrörelse. EMU-omröstningen är ett bra exempel, i princip nästan alla media, nästan alla organisationer – inklusive LO:s ledning – pumpade ut ja-budskapet om att införa euron. Ja-sidan hade enorma pengar, nej-sidan knappt något. Till och med prognoserna visade att Ja skulle vinna. Sedan satt alla från Ja som fågelholkar på valnatten och förstod inte hur det gick till när över hälften av svenska folket röstade nej. Det är folkrörelse. Dessutom hade vi rätt. Exemplet visar att det aldrig är kört. Det går.

– Igår lyssnade jag på ett föredrag av Bengt Göransson (kultur- och utbildningsminister under 80-talet). När någon upphov sin uppgivna röst, sa han: ”Du kan aldrig säga att det aldrig går” samtidigt som han smällde näven i bordet. Den grundinställningen delar jag.

leif.a.stenberg@telia.com

LO klarade inte ny kvinna i toppen

Helén Pettersson, LO-ombudsman för Handels, manövrerades undan inför valet av ny LO-bas i maj.

Text: Leif Stenberg

Mötet med Helén Pettersson sker den 24 maj i riksdagen, dagen innan LO-kongressen öppnar. Hon hade sedan länge varit nominerad till ny ordförande. Plötsligt försvann hennes namn, varför?

– Som LO-ombudsman, riksdagsledamot och kvinna har jag smällt i glastaket många gånger; hit kommer du men inte längre. Den gång bestod det av plexiglas. Många journalister intervjuade mig inför nomineringen. Alla, utom en enda tjej från Folkbladet i Umeå, frågade ”Är LO verkligen redo för ännu en kvinna som ordförande?” Alla fick samma svar ”Frågade ni Bertil Jonsson om LO var redo för den tionde mannen på raken när han nominerades till ordförande på sin tid. 2012 måste vi ha kommit förbi sådant!”

– Ingen, utom *Riksdag och departement*, citerade mitt svar.

– När mitt namn togs bort sas det att du kan komma att få en plats i ledningen. Men det var inte på de premisserna jag kanderade. Mitt förbund Handels lyfte in mig som ett tredje namn för att få någon som alla kunde enas om. Det gick inte eftersom både Metall och Kommunal höll stenhårt på de sina. Jag fick beskedet att jag inte skulle bli föreslagen av valberedningen, utan tvingas att gå till öppen strid under kongressen. Det vill jag inte.

För Helén Pettersson handlar det om var hon kan göra mest nytta.

– Det är inte fel med någon med min bakgrund i riksdagsgruppen, här blir ett hål om jag försvinner. Sedan kommer jag att göra allt för att stötta LO.

Dagen innan kongressen var det därför klart att Karl-Petter Thorwaldsson från Metall skulle bli LO:s ordförande och Tobias Baudin från Kommunal vice. CV för de nominerade visar att det inte primärt handlade om kompetens, erfarenhet och nätverk. Tobias Baudin har bara några få års erfarenhet som facklig ordförande. 80 procent av Kommunals medlemmar är kvinnor. Trots det gick det inte att få en jämställd högsta ledning.

– Jag minns tankarna när boken Backlash av Susan Faludi kom runt 1990, så skulle det aldrig bli i jämställdhetsprojektet Sverige. Men nu behöver den läsas igen. Jag har fått refererat ett otal samtal om att ”Nu är det dags för en karl på posten som LO:s ordförande! Varianten med kvinna gick som fan.” Det är nedrigt.

leif.a.stenberg@telia.com

Helén Pettersson valdes i juni till ordförande i ABF, den första kvinnan på den posten någonsin. ABF grundades 1912.

LÄS VIDARE

Krossa glastaket – makthandbok för kvinnor, av Emma Vall författarpseudonym för Maria Herngren, Eva Swedenmark och Anica Wennström, Bilda förlag 1998. Backlash – The undeclared war against American women, Susan Faludi, Crown New York 1991, Pocketförlaget 2009.

Behöver vi myndigheter som uppfostrar oss?

Vad är arbetsförmedlingens uppdrag?
Att mästra sina besökare eller ge stöd och råd
i gemensam strävan att skaffa jobb?

Kaj är arbetssökande och fick ersättning från a-kassan. Ända tills arbetsförmedlingen och a-kassan tillsammans bestämde sig för att Kaj måste lära sig veta hut. Att veta hut är enligt arbetsförmedlingen att kunna tumma på sanningen och låtsas som att alla jobb är lika intressanta, i alla fall när man pratar med presumtiva arbetsgivare. Det har Kaj svårt för, han gillar inte att ljuga, vilket i andra sammanhang, till exempel av en arbetsgivare, skulle kunna ses som en bra och fin egenskap. Men inte hos arbetsförmedlingen.

Nu är det här inte direkt något nytt, att när man är beroende av myndigheter måste man anpassa sig till deras spelregler. Finns jobben i Stockholm ska man vara villig att flyta dit, finns jobben inom barnomsorgen ska man tycka om barn.

MEN KAJ TOG EN PRINCIPIELL DISKUSSION

med sin arbetsförmedlare och denna diskussion urartade så till den milda grad att Kaj blev avstängd med motiveringen att han inte stod till arbetsförmedlingens förfogande. Efter fyra veckor, ett överklagande från Kaj och ett uppläxande samtal med en annan handläggare blev Kaj inskriven igen. Ingenting i sak har förändrats, Kaj har samma individuella plan. Dock hade han gått miste om sin försörjning i en månad trots att han hela tiden var arbetssökande vilket lätt går att bevisa. Han var hela tiden beredd att ta de jobb som en arbetsgivare i sin yttersta nåd var villig att ge honom. Den uteblivna ersättningen var katastrofal för honom, som inte har någ-

ra marginaler, men en axelryckning för a-kassan.

Nu undrar du kanske vad Kaj hade sagt och gjort som meriterade denna bestraffning? Det hela handlade om ren och skär uppstudsighet skulle jag vilja säga. I en diskussion om hur man bör bete sig vid en jobbintervju, vad man får säga och hur intresserad man är menade Kaj att han är olämplig för att arbeta med barn, men lämplig att jobba med missbrukare. Detta gjorde arbetsförmedlaren upprörd. Något sådant är inte upp till individen att själv bestämma.

KAJ ILSKNADE TILL OCH DROG FRÅGAN

till sin spets i diskussionen: Anser du att jag, om jag har pedofila böjelser, ändå bör söka arbete med barn? Var går gränsen? Ett hypotetiskt resonemang som dock enligt arbetsförmedlingen visade att Kaj hade fel inställning. Därav avstängningen.

Nu undrar jag om problemet är att vi har brist på jobb eller brist på sökanden? Så länge arbetsgivaren får anställningsbara personer till sina lediga arbeten kan det väl knappast spela arbetsförmedlingen någon roll vem som får jobbet? Jag tror i min enfald att det finns många personer som skulle vilja arbeta med barn, som är lämpliga att arbeta med barn, men som inte får de jobben.

Borde inte en bra matchning vara arbetsförmedlingens viktigaste uppgift? Eller är den viktigaste uppgiften ändå alltid att lära medborgarna att veta sin plats?

ordomening@hotmail.com

PS Jag har själv fått en rejäl tillrättavisning av en arbetsförmedlare för några år sedan i diskussionen om hur gångbar en 50+ kvinna är i mediabranschen. Arbetsförmedlaren hävdade med enfase att det var förkastligt att tro att det är svårare för en kvinna i mogen ålder än för en 30+ att få jobb inom media. En sådan inställning skulle rent av vara förödande för chansen att få jobb. Som sagt, självinsikt är ingenting som arbetsförmedlingen rekommenderar. DS

ANNA FREDRIKSSON är
frilansjournalist i Stockholm.

Se höstens skrivarcirklar på: www.socialaktion.nu

Det straffas för mycket och för länge

Det håller Göran Duus-Otterström med David Brolin om. Men han har flera invändningar till Brolins artikel Fängelse för allt fler i SocialPolitik 2012:1.

David Brolin kopplar i SocialPolitik nr 1 2012 ihop mitt straffteoretiska tänkande med allehanda antaganden eller åsikter som jag aldrig har företrätt. Det stämmer att den straffteori som jag försvarade i min doktorsavhandling är en form av retributivism, eller vedergällningsteori för att använda Brolins term. Ett skäl till varför straff är värda att försvara, argumenterade jag, är att det är en förlängning av det som i vardagssammanhang kallas för klander.

Klander är ett respektfullt bemötande. När vi klandrar andra bekräftar vi dem som moraliskt ansvariga personer. Det kan vara förklenande – och irriterande – att i stället för att bemötas av klander när vi gör något dumt få höra att ”det där gjorde du bara eftersom du är socialt determinerad att göra så, det är inte ditt fel”.

PÅ VILKET SÄTT KAN ETT SÅDANT tänkande bidra till att berättiga straff? Vi kan ju klandra lagbrytare utan att straffa dem i ordets gängse mening. Man skulle till exempel kunna skriva elaka debattartiklar om dem. Men mot bakgrund av hur våra förväntningar för närvarande ser ut skulle en så mild påföljd se ut som ett ursäkande och det är därför påkallat med straff i den gängse betydelsen (böter, frihetsberövande). Brolin ska ha beröm för att han har noterat att detta försvar inte innebär ett försvar av hårda straff. Snarare har retributivisten goda skäl att vara för milda straff, eftersom det ofta är osäkert vad en lagbrytare förtjänar och det är värre att straffa oförtjänt hårt än oförtjänt mildt.

Det egendomliga med Brolins artikel är när han beskriver den frihetssyn som jag påstås skriva under på. Enligt Brolin tror jag på ”homo oeconomicus, den rationellt fritt väljande människan” som är ”totalt

Att döma till fängelse, det är att straffa. Om detta är debattörerna eniga.

fri”. Därmed skulle jag vara en som ”isolerar kriminella handlingar från sociala fakta”. Brolin kopplar ihop detta med den ”nyliberala människobilden”, men konstaterar att även nykonservativa gillar ”tankegodset”. Det är en extremt förenklad och missvisande beskrivning, som jag vill ta tillfället i akt att korrigera.

För det första skriver jag inte under på homo oeconomicus, om man med detta menar en person som alltid handlar med avsikten att maximera det materiella egenintresset.

FÖR DET ANDRA TROR JAG INTE alls på en ”totalt fri” människa. Tvärtom, jag tar på största allvar hypotesen att ingen av oss är fri i den betydelse som skulle göra oss ansvariga för våra handlingar, låt vara att jag inte ägnar just social determinism särskild uppmärksamhet (eftersom vilket prefix vi sätter på determinismen inte spelar någon roll för ansvarsfrågan). Runt 120 sidor ägnar jag mig närmare bestämt åt att förstå och förstärka denna idé. Jag drar till slut, under stor tveksamhet, slutsatsen att vi under den osäkerhet som råder i sakfrågan har skäl att anta att människan ibland kan vara fri.

DET BETYDER NATURLIGTVIS INTE att vi antar att alla människor alltid är fria, än mindre ”totalt” fria, och finns det goda skäl till varför någon brottsling eller klass av brottslingar inte är fria och ansvariga ska de naturligtvis inte straffas. Men givet det centrala värde som ligger i att vi uppfattar varandra som fria och ansvariga (om vi faktiskt är fria och ansvariga) sluter jag mig till en princip som säger att bevisbördan bör ligga på dem som påstår att någon inte är fri och ansvarig. Att bevis-

bördan ska ligga där, betyder förstås inte att det inte kan bevisas.

Påståendet att jag skulle företräda någon slags människosyn som säger att folk hela tiden är totalt fria och handlar på ett sätt som inte är påverkat av sociala eller andra omständigheter är felaktigt och verkar helt gripet ur luften.

KONSTIGT ÄR OCKSÅ PÅSTÅENDET att mina straffteoretiska tankar kan knytas till en politisk Zeitgeist som präglas av nyliberalism eller nykonservatism. Det är möjligt att vissa politiska grupper omfattar retributivt strafftänkande oftare än andra. Men själv är jag varken nyliberal eller nykonservativ och tänkandet i sig är förenligt med ett brett spann av samhällsideologiska uppfattningar, från uppfattningar som är extremt liberala till sådana som vill bevara en stor och omfördelande välfärdsstat.

För övrigt delar många retributivister, mig inkluderad, Brolins uppfattning att det straffas alldeles för mycket i dagens samhälle. Det beror inte bara på att straffsatserna är oförtjänt höga, utan också på att lagstiftarna kriminaliserar beteende som inte borde vara kriminellt.

goran.duus-otterstrom@pol.gu.se

Göran Duus Otterström är universitetslektor vid Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.

David Brolins slutreplik:

Tidsandans kriminalpolitiska krumbukter

Fördelen med Göran Duus-Otterström är att han talar klarspråk: vi straffar människor när vi låser in dem i fängelser. Detta är inget att hymla om. Inte heller skall man hymla om att de politiska krafter som appellerats av Duus-Otterströms straffrättsidéer återfinns på högerkanten. Socialkonservative Göran Hägglund baserade en debattartikel på avhandlingens bärande tankar. Liberaler har visat sitt gillande. En forskare kan naturligtvis inte styra över hur forskningsresultatet används utanför akademien. Och kanske är det så att Hägglund et consortes fått allt om bakfoten? Man kan se det så, men jag tror att Hägglund faktiskt förstått hur det ligger till. Han har brukat, inte missbrukat, avhandlingsförfattarens forskningsrön.

Jag menar naturligtvis inte att det finns ett explicit politiskt ställningstagande i avhandlingen. Men den starka betoningen på människans fria vilja och personliga moraliska ansvar och frikopplingen från den sociala miljön för Duus-Otterström i nyliberalismens närhet. Social orättvisa kan nästan aldrig "ursäktas" eller "rättfärdigas" lagbrott, heter det, endast undermi-

nera det personliga ansvaret. Filosofiska principer utan sociologisk underbyggnad är ett vanskligt projekt – särskilt när vi har att göra med ett så sociomateriellt fenomen som fängelser och straff. Det finns något verklighetsfrånvänt och abstrakt över en undersökning som inte tar hänsyn till att det huvudsakligen är de fattiga och socialt deklasserade – "den farliga klassen" som det fordom hette – som drabbas av de "rättvisa straffen".

Göran Duus-Otterström finner det märkligt att sammanföras med en Zeitgeist och tendensvändning på det kriminalpolitiska området. Vad gäller frågan om hårdare straff, som Duus-Otterström inte pläderar för, får jag ge honom rätt. Men jag finner ändå hans reaktion besynnerlig. Duus-Otterström positionerar ju sig trots allt mot en kriminalpolitisk tradition förknippad med rehabilitering. Menar Duus-Otterström att en plädering för straff kontra rehabilitering och prevention ställer honom i motsatsställning till tidsandan? Om han argumenterat mot (fängelse)straff hade han gått mot strömmen. Nu simmar han istället med.

ad.inferos@yahoo.se

David Brolin är bibliotekarie och skribent i Göteborg. Hans artikel Fängelse för alltför var införd i SocialPolitik nr 1/2012. www.socialpolitik.com

ANNONS

Vi är ett utbildningsföretag inom KBT och MI

Vårt nya kursutbud med start 2013

- **MI-coaching, att kamrathandleda kollegor**
En fyradagars utbildning.
- **MI i korta och vardagliga samtal**
En tredagars utbildning. Målgrupp: boendestödjare, kontaktpersoner och avdelningspersonal m.fl.
- **MI vid våld i nära relationer** - En fyradagars utbildning.
- **Återfallsprevention utifrån KBT med nya färdighets-tränande inslag, medveten närvaro och känsloskola.**
En fyradagars utbildning. Lärare: Peter Wirbing.

För mer information, maila liria.ortiz@gmail.com.
Liria Ortiz, leg psykolog, leg psykoterapeut, lärare och handledare i KBT, MI-lärare (MINT).

www.tillkunskap.com

NU ÄR DET DAGS ATT ANMÄLA SIG TILL DROGFOKUS 2012!

Anmäl dig senast 1/10!

– en mötesplats för alla som arbetar med alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor.

Drogfokus 2012
arrangeras
i Norrköping
24-25 oktober 2012
på Louis De Geer
konsert och kongress.

drogFOKUS
nationell konferens om alkohol,
narkotika, dopning och tobak **2012**
www.drogfokus.nu

VI SES I NORRKÖPING!

Arrangörsgrupp 2012:

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN), Dopingjouren, Kriminalvården, Läkemedelsverket, Regeringens ANDT-sekretariat, Rikspolisstyrelsen, Smittskyddsinstitutet, Socialstyrelsen, Statens folkhälsoinstitut, Statens institutionsstyrelse (SiS), Sveriges kommuner och landsting (SKL), Trafikverket, Transportstyrelsen, Tullverket samt Norrköpings kommun.

Barn vill veta

Vuxna vill styra och lära ut på sitt sätt

Barn är sugna på fakta och kunskap. Men förskolan förmår inte möta barnens vetgirighet. Ambitionen att ge omsorg går före pedagogiken.

Text: Susanne Thulin

Bilder från utställningen Perspektiv, Fotografiska museet och Stockholms stadsbibliotek

När naturvetenskap har förts in i förskolan handlar det oftast om biologi, närmare bestämt ekologi som Livet i en stubbe eller Hur jord blir till. Det är på lärarnas initiativ alla går ut i närmsta skogsbacke med lupp, hink och spade. Det är lärarna som aktivt problematiserar och ställer frågor kring innehållet och föreslår hur man kan jobba vidare med sina fynd senare inne på förskolan.

De vuxna leder den verbala kommunikationen enligt ett ganska traditionellt mönster: läraren ställer frågor, barn förväntas svara och gör det, eller gör det inte. Lärarens frågor har oftast en problematiserande hållning till exempel "Tror du...", "Hur kan du se..." eller "Varför tror du". Bara vid ensta-

ka tillfällen ställer läraren raka frågor med givna svar som "Är det någon som vet vad det här lövet heter?"

Då barn frågor möts de oftast med en ny fråga från läraren. De får sällan direkta svar och lärare delar sällan med sig av sina kunskaper och erfarenheter. På så sätt riskerar barnen att bli lämnade åt att själva planlöst försöka begripa hur allt hänger ihop. Undervisningssättet kan jämföras med ett slags "upptäcktslärande".

Det kan finnas en förhoppning hos lärarna om att de frågor som ställs skall leda barnen mot att själv söka svar och finna lösningar. Men risken är stor att kunskaper i stället kommer bort, när rådande pedagogiska ideal om barns utveckling i sin helhet blir viktigare än det naturvetenskapliga innehållet.

Min forskning i två förskoleavdelningar med barn i åldern 3-6 år och deras lärare visar att barnen var innehållsfokuserade och ställer frågor om innehåll och gav uttryck för en vilja att förstå och närma sig naturvetenskapen. Lärarna å andra sidan tycktes vara begränsade av vad som anses möjligt inom förskolans ramar.

Det barnen ger uttryck för i sina frågor, är en vilja att dela sin nyfikenhet med andra och förstå det de ställs inför. Frågorna kan ses som deras sätt att möta och närma sig det naturvetenskapliga innehållet. Får jag..., ska vi..., har vi..., hur kunde..., vad är... eller varför utgör ofta de inledande orden på barnens frågor. Ju längre tid de får på sig att närma sig området desto fler frågor tycks uppstå. Avgörande för barns kunskapsutveckling kring ett innehåll blir då hur lärare väljer att hantera och möta barnens frågor.

DET ÄR OCKSÅ LÄRARNAS SOM PRÄGLAR det språkbruk som används. Smådjuren i stubben får ikläda sig barnens gestalt, ett så kallat *antropomorfistiskt språkbruk*, där man talar om djur i mänskliga termer. När gräsuggornas liv diskuteras utgör barnens liv utgångspunkten och samtalet kretsar till exempel kring om gräsuggorna tycker om att leka, om de har gymnastik, om de slåss eller tycker om varandra eller kanske har en förskola att gå till. Tidigare undersökningar har visat att barn använder detta sätt att tala, men vår undersökning visar att språk-

Bilderna är tagna av förskolebarn inom projektet Perspektiv i Stockholm, där kameran var ännu ett verktyg i barns skapande.

bruket *lanseras* av lärarna och att det är lärarna som använder det flitigast.

Det kan finnas flera anledningar till ett antropomorfistiskt språkbruk. Dels kan det vara ett sätt för lärarna att anpassa sig till idealen om vad som är en god förskola. Ett sätt att anpassa innehållet till "lek- och omsorg" som i undersökningen framstår som viktigare än att låta det naturvetenskapliga innehållet träda fram. Smådjuren och deras liv blir snarare ett redskap i lek- och omsorgsarbetet än ett intressant innehåll i sig. Smådjuren är "jätteglada för att de får vara ute i sin skog".

En annan anledning kan vara att lärarna inte har tillräckliga kunskaper i ämnet. Naturvetenskap har inte prioriterats i förskollärares kompetensutveckling sedan läroplanen infördes 1998. Saknar man själv kunskaper kan det vara svårt att stödja barnens kunskapsutveckling, och då väljer man att göra och tala som man "brukar" göra i förskolan.

Ett antropomorfistiskt språkbruk kan dock vara ett sätt att knyta an till barnens egna erfarenheter och väcka deras nyfikenhet. Barns lust att använda och förstå naturvetenskapliga begrepp kan utvecklas genom att knyta an till deras vardagsspråk. Pedagoger bygger broar till ny kunskap eller leder dem över gränsen till nya "kulturer". Så når barnet fram till det specifikt naturvetenskapliga i gräsuggans liv, det vill säga även till det som *inte* liknar barnens egen värld.

Naturvetenskaplig kunskap handlar inte bara om att erövra nya fakta, samband och fenomen. Lika viktigt är att erövra en för-

måga att undersöka, det vill säga att kunna ställa frågor, pröva och experimentera, dra slutsatser och diskutera resultat. Något som kan övas inom olika kunskapsområden och i många sammanhang. Naturvetenskap är alltså inte något "torrt" faktabaserat innehållsområde utan är i själva verket ytterst beroende av kreativitet och fantasi.

NÄR FÖRSKOLANS UPPDRAG FÖRÄNDRAS

och nya ansvarsområden kommer till, kan det vara naturligt att de anpassas till de bildningsideal som råder. När naturvetenskap skall omsättas i praktiken görs det enligt traditionen "lek och omsorg", men då är risken stor att naturvetenskapen bli ett red-

"Barnen tycks inte behöva några artificiella lösningar för att lockas till kunskapsutveckling."

skap för något annat som anses viktigare – som i exemplet med förmänskligade gräsugor i lek och omsorgsidealet – och ingenting förändras.

Flera studier och undersökningar om hur barn lär sig specifika kunskaper inom olika områden pekar på hur viktig kvalitén i mötet är mellan barn och vuxna och på betydelsen av att innehållet blir synligt för barnen och får träda fram.

Mot bakgrund av mina forskningsresultat kan vi fråga oss om lek- och omsorgsidealet rent av lägger hinder i vägen för barnen att

uppfatta det naturvetenskapligt specifika.

I förskolan ses inte verksamheten som uppdelad i olika lektioner, det talas inte om olika ämnen, alla tillfällen i förskolans vardag ute som inne kan utgöra möjligheter för barns utveckling och lärande. Den aktive, engagerade läraren finns med barnen och tar tillvara eller skapar tillfällen för lärande. Ledord för verksamheten i svensk förskola (didaktiska utgångspunkter) har länge varit ämnesintegration, tematiskt arbete, att ta utgångspunkt i barns intresse och erfarenhet samt en helhetssyn på barn och verksamhet. Omsorg, fostran och lärande anses lika betydelsefullt för barns utveckling och lärande, vilket i praktiken kan innebära att allt ska göras samtidigt. I olika situationer "passar man på" att fostra, idka omsorg och lärande.

Undersökningens resultat visar att dessa ideal erbjuder unika möjligheter för den pedagogiska verksamheten *men* att de samti-

digt kan utgöra en fälla när lärarna försöker få barnen att upptäcka och lära sig ett visst innehåll. Resultaten visar att barnen i exempelvis temaarbetet om hur jord blir till är närvarande i stunden, de finns där med sin nyfikenhet och lust att begripa sin värld. De bjuder genom sina frågor in vuxna och kamrater till samtal om det naturvetenskapliga innehållet. De vill få veta fakta, förstå samband, prova på och vara delaktiga. Barnen tycks inte behöva några artificiella lösningar i form av till exempel ett förmänskligt språkbruk eller diverse scenkostymer

Barnen på Korsvägens förskola i Bromma som både leker och lära sig fotografera samtidigt.

för att lockas till kunskapsutveckling. För barnen tycks innehållet – stubben, jorden, löven, smådjuren – i sitt naturliga sammanhang vara just det som väcker nyfikenhet och förundran.

Den stora utmaningen rör lärares föreställningar om barns lärande, syn på barn och idén om vad som är den goda förskolan. Barnen bjuder in till ett naturvetenskapligt förhållningssätt, men är lärarna "där"?

Min studie visar att det kan vara dags för ett nytänkande i förskolan. Lärare behöver bli medvetna om sin syn på förskolans uppdrag i relation till de nya krav som ställs på förskolans innehåll. De behöver bli medvetna om hur språket i sig kan upprätthålla ett

visst sätt att arbeta, men också om hur språket påverkar barns möte med och möjlighet att identifiera sig med ett nytt kunskapsområde som naturvetenskap.

RESULTATEN FRÅN MIN STUDIE pekar på betydelsen av att det finns en ömsesidig samtidighet i kommunikationen barn – lärare. Läraren behöver vara lyhörd för barnens perspektiv – inte bara som kuriosa inslag utan för att på allvar ta tillvara vad barnen bidrar med: "Jag är ärligt intresserad av vad du säger".

Situationen kan erbjuda tillfälle för lärande av något nytt och det nya skall läraren i ha i medvetnade och rikta barns upp-

märksamhet mot och *samtidigt* tar vara på det barn säger och knyta an till det.

Det jag sett i flera av de dialoger jag studerat är att kommunikationen stannar i det vardagsnära (t ex genom det antropomorfistiska språket) och kommer inte längre, barnen får inte syn på något nytt (som vad gräsuggor äter i sina burkar). Jag ser också att det ofta är läraren som medverkar till att kommunikationen blir som den blir.

Jag menar att personal som arbetar i, med och för förskolan behöver sätta fokus på hur de uppfattar sitt uppdrag; hur de ser på barn och barns lärande, men också på vad det innebär att vara lärare i dagens svenska förskola – i relation till förändrade uppdrag. Samt kanske inte minst på vad som tillåts dominera över vad.

susanne.thulin@hkr.se

Susanne Thulin, Sektionen för lärande och miljö, Högskolan Kristianstad.

LÄS VIDARE

Lärares tal och barns nyfikenhet. Kommunikation om naturvetenskapliga innehåll i förskolan, Susanne Thulin, Högskolan Kristianstad 2011. Avhandlingen har tillkommit inom ramen för den Nationella forskarskolan i Barndom, lärande, ämnesdidaktik (FoBa).

Barn skapar hela tiden

Kultur för barn och om barn ses ofta. Men sällan av barn. Det var grunden till Perspektiv.

Text: Maria Wallin

Bild: Ramin, Perspektiv

– Jag tycker barn får ta allt för liten plats i kulturlivet och i samhället, säger Karin Axelsson på Stockholms stadsbibliotek. Det finns ett stort kulturellt utbud för barn och i viss mån också med barn men i princip ingenting *av* barn.

– Med min bakgrund som förskollärare vet jag att barn skapar kultur hela tiden när de undersöker sin omvärld. Men det sker i skymundan.

På Stockholms stadsbibliotek, har man ett uppdrag att uppmuntra barn att berätta. Inte bara i form av det talade och skrivna ordet utan även med hjälp av bilder och fotografier. Det blev grunden i projektet Perspektiv på 15 förskolor i Stockholm.

– Man kan kolla på något fint som man vill titta ofta på, och då tar man kameran, trycker på knappen och fotar, sa Amar från Örnens förskola i Alby.

– Sen har man alltid dom bilderna och man kan alltid titta på dom.

Konstigare än så var det inte. Vilket resulterade i långt över 300 bilder, där varje barn fick välja sina egna motiv och så småningom ta fram en eller ett par favoritbilder för att ingå i en gemensam utställning.

Jag tycker om flygplan och flygplansstreck, säger Ramin. Jag blir glad av den bilden.

MEN DET VAR VIKTIGT ATT ÄVEN själva utställningen togs på allvar av utställaren, säger Karin Axelsson.

– Det kändes självklart att i första hand kontakta Fotografiska museet. De tänkte på idén och har skött det här otroligt proffsigt.

Utställningen hängdes i de vackra lokalerna med proffsbelysning och givetvis en vernissage, dit både barn och pedagoger bjöds in.

– Det var väldigt bra och spännande när jag fick se mina bilder på väggen, tyckte Julia från Alby. Det blev väldigt, väldigt

bra att vi fick saft o kaka, för vi blev jättestorsta.

– När jag såg mina bilder där blev jag jätteglad för de blev jättefina, sa Amar.

I höst hänger bilderna på tio olika bibliotek i närheten av alla de förskolor som ingått i Perspektiv. Ändå var inte utställningen det viktigaste:

– Mest givande har varit själva processen, säger Karin Axelsson. Att barnen fått ytterligare ett verktyg att undersöka världen med. Att inte bara bli avbildade och dokumenterade. Utan själva göra.

maria.wallin@socialpolitik.com

SOCIALPOLITIK I KORTHET

Förskola och språk

Vart femte barn i förskolan har ett annat modersmål än svenska. Lärarledda aktiviteter och ett medvetet arbetssätt med sikte på språklig utveckling vid måltider, samlingar kring sång och sagostunder kan betyda mycket för dem, visar en studie av Anne Kultti vid Göteborgs universitet.

Imitation och upprepade handlingar i samspel med lärare och barnen sinsemellan gör att de socialiseras in i att kommunicera på svenska.

Bidrag till basbehov

Mellan 2008 och 2011 ökade Majblommans utbetalningarna för basbehov från 3,4 till 5,1 miljoner. I huvudsak för klä-

der, mediciner och glasögon.

Även bidragen för fritidsaktiviteter ökade – från 1,5 miljoner till 2,1 miljoner.

– Det finns en ökande frustration bland många socialsekreterare, säger generalsekreterare Lena Holm. De får allt mindre möjligheter att bevilja klienterna det de behöver och har rätt till. Men vi kan inte ta över samhällets ansvar, vi ska komplettera och se till barnets bästa.

Socialbidrag till fler

109 301 personer över 18 år hade långvarigt försörjningsstöd 2011 mot 84 142 år 2006. En ökning på nära 30%.

I hela landet levde 4,4% av befolkningen i hushåll med

ekonomiskt bistånd 2011.

I Sorsele 11,9% och Eskilstuna 10,5%. I Vellinge 0,6%.

Fler kvinnor och barn

Europas stadsmissioner slår larm om att hemlösheten de senaste fem åren har ökat bland kvinnor, yngre, barnfamiljer och EU-migranter.

Enligt inrapporterade siffror har hemlösheten ökat inom de flesta länder i Europa, däribland Sverige. Antalet personer som besöker härbärgen har t ex ökat med 24% mellan 2005-2010 i Frankrike. I Grekland ökade antalet hemlösa med 25% mellan 2009-2011.

I endast Nederländerna, Skottland och Finland har hemlösheten minskat, i Dan-

mark är den oförändrad.

Fortfarande dominerar medelålders, ensamstående män.

Cancer vanligare

Den vanligaste dödsorsaken för kvinnor mellan 60 och 80 år är till 30% cancer, hjärtinfarkt står för 19% och stroke för 14%. Bara hos kvinnor över 80 år är hjärtinfarkt den vanligaste dödsorsaken.

För kvinnor är en livsstilsförändring bättre än kolesterolsänkande medicin för att förebygga ohälsa, eftersom det förebygger både cancer och hjärtkärlsjukdom. Det konstateras inom Kvinnoundersökningen vid Göteborgs universitet, som i mer än 40 år studerat äldre kvinnors hälsa.

När två världar möts

Forskare och skola lär om och av varann

När det brinner i Paris förorter blir rubrikerna feta. I Seine-Saint-Denis pågår en verksamhet i vardagen som inte får samma uppmärksamhet. Följ med oss dit!

Elevernas sociala identitet behöver stärkas, så en förortskommun i Paris – och lyfte in kultur och konst i skolan.

Seine-Saint-Denis är som andra europeiska förorter: "utsatt". Men skolan slog in på en ny väg i en kvalificerad kulturell och pedagogisk satsning. Det har gett tiotusentals elever nya impulser.

Text: Anna Mezey

Bild: Guillaume Lebrun, Grégoire Eloy, Sébastien Agnetti

– Det är roligt att lära sig om andra språk. Jag visste inte att man kunde ha det som yrke! säger Milarépa Traoré om vad han lär i skolprojektet *Babel*. Det är torsdag förmiddag. Milarépa och hans klasskamrater, som går i nian på skolan Madame de Sévigné i Gagny, diskuterar i små grupper var de olika kreolska språken härstammar ifrån.

Projektet ingår i satsningen *Culture et Art au Collège* (CAC), ett initiativ av Conseil général (kan liknas de svenska landstingen) i Seine-Saint-Denis 1, ett av Paris förortsområden. Precis som namnet antyder handlar det om att värna om kultur och konst på högstadieskolorna. Satsningen startades för tre år sedan med ambitionen att kultur skall vara tillgängligt för alla högstadies elever i departementet. Inom ramen för CAC medverkar varje år tiotusentals elever i olika kulturella

och pedagogiska projekt.

– Jag vill förmedla en passion och ett intresse, få eleverna att förstå att kunskap ger frihet. Om jag lyckas med det är jag nöjd, säger Nicola Lampitelli, forskare i lingvistik.

En av aktörerna inom CAC är F93, ett kulturcenter i Montreuil i Seine-Saint-Denis, vars uppdrag är att bygga broar mellan människor, vetenskap och innovativ teknik. Den generella framåtandan styrs av viljan att underlätta ett utbyte och skapa en dialog mellan forskningsvärlden och medbor-

"... Jag vill förmedla en passion och ett intresse. Få eleverna att förstå att kunskap ger frihet, säger Nicola Lampitelli, forskare i lingvistik."

gare. Sedan starten 1982 har skolelever stått i centrum för aktiviteterna med målet att initiera ungdomar till vad som händer inom vetenskap och forskning genom pedagogiska och kulturella aktiviteter. Marc Boissonnade, direktör för centret, betonar att F93s ambition är just att ge ungdomar smak för de frågor som forskare intresserar sig för.

– Vi strävar efter att låta det som händer i forskningsvärlden få en naturlig plats i klassrummet.

Nicola Lampitelli poängterar att det är intressant att jobba med en publik som befinner sig utanför den akademiska världen:

– Det är stimulerande att få prata om mitt ämnesområde utanför universitet och till en publik som inte är vuxen. Kanske att mina kunskaper kan bidra till deras utbildning.

Det handlar till stor del om att skapa ett annat rum för lärande. Célia Vidal, Fatima Mechmeche, Laura Yacoub och Bérangère Langer håller alla med om att *Babel*, där de försöker ta reda på hur våra olika språk har uppkommit, ger en allmänbildning som motiverar till att lära sig på ett nytt sätt.

– Det är väldigt annorlunda mot våra vanliga lektioner, vi är mer aktiva när vi jobbar med projektet, förklarar Fatima.

– Ja det är roligt för det blir ett avbrott i den vanliga undervisningen, tillägger Bérangère.

I sann Bourdieu-anda finns det i Frankrike en överhängande idé om kultur som en

En professionell fotograf dokumenterar projekten och gör utställningar tillsammans med ungdomarna.

nödvändighet för att skapa en social identitet hos medborgarna. Kulturarvet är en kär fråga för fransmännen.

För att förstå rådande kulturkonsensus får vi gå tillbaka till 1950-talet, då politikern och författaren André Malraux tilldelades ministerposten på det nyskapade kulturministeriet och gjorde kulturarvet till en statlig angelägenhet. Hans syn på konstens roll och plats i samhället banade väg för en demokratisering av kulturen där museer, film, litteratur och konst blev naturliga element i landets identitet. Det skulle dock dröja ända till 1990-talet innan detta förhållande genom olika reformer fick gensvar i skolpolitikens agenda. I Seine-Saint-Denis uttrycks idag detta politiska engagemang genom att skapa en plattform mellan skolan som institution och olika kulturella aktörer (föreningar, strukturer, konstnärer, artister), där eleverna står i centrum.

F93 intresserade sig ursprungligen mest för naturvetenskapliga ämnen men har idag även aktiviteter inom samhälle och humaniora. I årets upplaga av CAC är såväl konsthistoriker, geografer och antropologer som fysiker, kemister och game designers integrerade i olika projekt. Runt sextio olika projekt med varierande teman organiseras varje år av tre projektledare.

Noémí Rámila Díaz också hon forskare i lingvistik, vill visa den mänskliga sidan av forskningen:

– Jag vill bryta med den snäva stereotypa bilden av en forskare som inte rör sig utanför den akademiska världen.

Projektet låter elever och forskare tänka tillsammans men ger också både eleverna och forskarna tillfälle att komma i kontakt med en värld de oftast inte känner till och inte kommer i kontakt med. Noémí Rámila Díaz, ser sin medverkan som ett tillfälle att visa eleverna alla möjligheter som finns.

– Om jag har lyckats komma in i den akademiska världen, varför skulle inte de kunna?

Ludovic Freyburger, veterinär och forskare i immunologi, menar att projektet i första hand är givande på det mänskliga planet.

– Vanligtvis har jag att göra med en viss typ av studenter, oftast högre vit medelklass. Att jobba med det här projektet ger mig tillfälle att möta en annan verklighet.

VARJE PROJEKT HAR EN PROJEKTLEDARE och pågår under cirka 40 timmar sammanlagt från september till juni. Ramarna är givna: forskare och elever tar avstamp i en problematik eller en serie frågor och söker svaren i arbete tillsammans i klassrummet. Men varje klass går också på minst två studiebesök

”konsthistoriker, geografer, antropologer, fysiker, kemister och game designers är integrerade i sextio olika projekt.”

– på museer, laboratorier, utställningar, besök hos myndigheter eller stadsvandringar. Många gånger är det inom ramen av CAC som elever går på museum eller åker in till Paris för första gången.

– Det är mer avslappnat i klassen så vi ställer fler frågor när vi jobbar med projektet. Eftersom alla vågar fråga så blir det genast frigörande, säger Elodie de Oliveira da Silva, som går i sjätte klass på Paul Painlevé-skolan i Sevran. Hon och hennes klasskamrater medverkar i projektet Animalia där de tillsammans med Ludovic Freyburger undersöker djurens värld och människans relation till den.

– Pedagogiskt sett strävar jag mot att de arbetar och lär sig saker utan att de är medvetna om det! förklarar Ludovic Freyburger. Projektet är parallellt med mitt yrke som veterinär, men jag använder mig inte direkt av min forskning i arbetet med eleverna. Däre-

mot är det väldigt givande för mig som lärare.

Den franska skolan är till stor del baserad på katederundervisning där klassen ses som ett kollektiv med stor vikt på att lära ut intelligent rationalitet i stället för att främja individuella känslor och personliga uttryck. F93-projektet avviker från den klassiska skolplanen eftersom eleverna har en aktiv roll och fokus ligger på vad som sker under arbetets gång tillsammans med forskaren, inte nödvändigtvis resultatet.

– Ludovic ställer bra frågor till oss, han gör så att vi är aktiva hela tiden, säger Yassin Charif.

– Han förklarar allting väldigt bra och tydligt, tillägger Adam Saouli. Det är roligt att arbeta tillsammans.

Eleverna betonar hur projektet bidrar till att skapa ett andrum för dem som grupp både på ett personligt plan men också läromässigt.

– Vi får lära oss allt som har med veterinäryrket att göra, bevis på att Ludovics metoder fungerar, säger Elodie.

– Ja, vi får lära oss namn på djur och raser. Inom projektet jobbar vi kollektivt, det är roligt, tycker Meriem Belkedah.

Just den här klassen har fått göra två dagars studiebesök på en veterinärskola i Bourgogne. Det blir många oväntade möten och positiva upplevelser som kan tyckas självklara:

– Luften är så ren! Det är konstigt att se djur som man inte kan se i staden. Idag har vi sett får och imorgon ska vi åka till en bondgård med mjölkkor, säger Cynthia Nardin.

Yassin Ozyurt berättar att han aldrig varit så här nära djur tidigare medan Adam uppskattar att få lära sig om livet på landet och om hur en gård fungerar.

– Det roligaste hittills var när vi fick mata fåren!

Yassin C tror att projektet kan hjälpa dem att välja yrkesinriktning.

– Många i klassen vill bli veterinärer, till lägger Yassin O.

Eleverna är också väldigt positiva till att få jobba med någon utifrån som är ”specialist”. Forskarnas kunskapsområde utgör grunden i varje projektet, varje forskare är fri att ta sig an problematiken så den integreras i dennes specifika kompetens och kunskap.

För Wilfried Serisier, forskare i geopolitik, har arbetet i klassen en direkt koppling till hans forskning. I sin avhandling studerar han de administrativa förändringarna i Seine-Saint-Denis och hur departementet förhåller sig till Paris. Tillsammans med eleverna undersöker Wilfried relationerna mellan Paris och dess förorter och vad som händer längs ringleden runt Paris.

– Jag använder min forskning för att prata med eleverna om deras territorium. Jag försöker ge dem en annan syn på sina erfarenheter. Samtidigt blir elevernas tankar en ny ingång i min forskning och jag tvingas att ta en del av deras frågor ett steg längre.

EN MISSLYCKAD BOSTADSPOLITIK, nedläggning av industrier och hög arbetslöshet är klassiska bakgrundsfaktorer till segregation och andra sociala orättvisor i stadsdelen. Den ofta negativa mediebilderna är något som fransmännen ser som självklar, och den fortsätter att stigmatisera invånarna. Detta avspeglas såklart i skolan. Bland eleverna i Seine-Saint-Denis har 57 procent utländska föräldrar jämfört med 18 procent i Frankrike som helhet. De kulturpedagogiska aktiviteterna står högt på den politiska dagordningen som i ett led i att ge alla elever en chans att lyckas.

– Jag kommer i direktkontakt med elever som bor i Seine-Saint-Denis. Första gången ritade de till exempel en ”tankekarta” över sin livssituation. Alla drog gränser mellan de olika bostadskvarteren, inte mellan de olika städerna. Även om det inte var en vetenskaplig upptäckt var det nyttigt och intres-

sant att se, berättar Wilfried Serisier.

Och om det ibland är svårt att förenkla och popularisera sin egen forskning så att den blir tillgänglig för eleverna, så handlar det till lika stor del om att ge dem en aktiv roll och lyckas fånga deras intresse.

– Jag vill skapa en möjlighet till dialog. Det är fundamentalt att beröra eleverna. Min personlighet är viktig för att det skall fungera, inte nödvändigtvis min vetenskapliga metod, påpekar Nicola Lampitelli.

Om Yassin och Elodie och deras klasskamrater blir veterinärer eller om Fatima och Milarépa och de andra i niondeklassen blir språkvetare i framtiden återstår att se, men i slutändan är det inte det som är intressant. Vikten ligger snarare i att skapa en dialog mellan två världar som sällan möts och där utbytet är ömsesidigt. Erfarenheterna är positiva för både forskare och elever. Och på ett mänskligt plan äger många möten rum.

annamezey@gmail.com

Yassin O väljer bland bilder i projekt Eureka på Lavoisier-skolan i Pantin.

Teater inifrån

*Skärholmens nya scen,
en plats mitt i världen*

Att lyfta de ungas egna berättelser ser Carolina Frände som en politisk handling. En motvikt till majoritetssamhällets bilder av "förortsungdomar".

Text: Helena Bjerkelius

Bild: Lena Katarina Johansson

Knegare, kriminell eller knarkare. I lärrummet i Skärholmen är tre K:n elevernas framtidsutsikter. Minnesbilden som ger upphov till skrattsalvor i publiken återges i monologen *127* skriven av Alejandro Leiva Wenger och framförd av hans bror Pablo Leiva Wenger, uppvuxna i Skärholmen. Där börjar alla postnummer på 127.

Monologen drar nya grupper till Stockholms stadsteaters barn- och ungdomsscenen som ligger här. Och det är en av konstnärliga ledaren Carolina Frändes avsikter. Att slipa ner trösklarna in till teatern och öppna upp. Inte avkräva publiken någonting, ett visst beteende eller särskild förståelse.

– Många som bor här i Skärholmen vet inte ens om att det finns en teater även om det står utanpå huset så här stort. De känner att det där är inte för mig. Men om Pablo är här går de inte in till stadsteatern och ser Pablo, utan de går till Pablo och ser Pablo. Då kommer alla som känner Pablo och familjen. Det är helt spikfullt med människor som får se sin egen berättelse gestaltad, säger Carolina Frände och tolkar publikens reaktioner:

– Det är väldiga skratt om de tre K:na för att det finns en igenkänning kring att det är utifrån bilden. Men den stämmer inte alls överens med den bild man får inifrån och känner inifrån när man har varit här ett tag.

BARN- OCH UNGDOMSSCENEN I Skärholmen är inne på sitt tredje spelår. Teatern vars scen tidigare var aula för eleverna på Skärholmens gymnasium, ligger mitt i byn, omgiven av kyrkan, stadsdelsförvaltningen, biblioteket, sim- och idrottshallen och med torghandeln precis runt hörnet. Just idag studsar Michael Jacksons Billie Jean mellan husfasaderna på Skärholmens torg där *127 Sommarfestival* pågår. Det vimlar av miniatyrjacksons som ger järnet inför den mångkulturella publiken vid sidan av ansiktsmålning och basket. Carolina Frände, som i våras fick Svenska Dagbladets Thaliapris, ser bestämt koncentrerad ut när hon sneddar över torget för fotografering och samtidigt betraktar de pågående aktiviteterna. Hon fick priset för att hon på kort tid byggt upp Stockholms stadsteater Skärholmen, en av landets mest vitala och angelägna scener för ung publik, som det sägs i motiveringen.

I höst spelas förutom *127 Meningen med livet* som har sin grund i de samtal med unga

som teaterns medarbetare har och som ofta leder in på existentiella frågor, och monologversionen av Virginia Woolfs roman *Orlando* om den unge man som gör en 400 år lång tidsresa och blir kvinna. Den fortsätter en serie föreställningar om identitet utifrån kön och sexualitet.

– Det är ju väldigt relevanta frågor för unga människor, konstaterar Carolina Frände i teaterns lunchrum och fingrar lite på sitt anteckningsblock.

CAROLINA FRÄNDE KOMMER TILL Skärholmen med mångårig erfarenhet av teaterregi bland annat som konstnärlig ledare för Unga Riks. Men utan en relation till platsen mer än att hon som liten handlat i centrum med mormor och besökt den gigantiska loppis som tidigare huserade i parkeringshuset. Carolina Frändes intryck är att Skärholmen, vars centrum invigdes 1968, hunnit skaffa sig en egen identitet och att människor som är verksamma i stadsdelen arbetar aktivt med att göra platsens identitet tydlig.

– Det var lätt för oss att komma i kontakt med stadsdelen och stadsdelens olika förvaltningar och lokala verksamheter, och att

Vi har inte gjort en enda föreställning om förortsproblem, säger Carolina Frände. Varför skulle vi göra det?

Erica Salenius 18 år

"Jag har sett Momo eller kampen om tiden. Den var jättebra, framförallt skådespelarna. Det var sån känsla, inget krångel utan allt gick som det skulle. Jag tänkte: fy fan vad bra! Jag har själv gått på teater på Kulturskolan. Jag har hört om 127 att den var bra, att man får en tankeställare av den. Vet några machokillar som har sett den och tyckte att den var bra. Va, går ni på teater? tänkte jag."

Nana Asante 10 år

"Jag har varit på teatern med skolan och sett Barnen ifrån Frostmofjället. Den var jättebra och spännande om barnen som inte hade några föräldrar så att de fick överleva själva. När fattighetsnämnden kom blev barnen rädda och flydde tills de kunde hitta ett annat ställe att bo på. Jag skulle nog vilja se något som handlar om spöken, något som är lite spännande."

Sandybel Karahbachi 8 år

"Jag kommer inte ihåg vad det var för teater jag såg. Det var flera år sedan, enda gången jag varit på teater, men det var bra. Om jag går dit igen skulle jag vilja se vad som helst."

Reza Abdulzara 12 år

"Jag har varit på en teater som de har spelat. Minns inte vad det var. . . jo, Barnen ifrån Frostmofjället. Den var jättebra, spännande och rolig. Och så den där läskiga geten som var med. Det var med skolan jag var där. Jag har också gått på teater med dagis."

Carolina Frände är konstnärlig ledare på Skärholmens teater.
– Många känner inte ens till att det ligger en teater här, säger hon. De känner att det är ingenting för mig. Det är sådana trösklar hon vill slipa ner för att bjuda in till Meningen med livet eller en monolog som 127.

bygga upp en bekantskapskrets. Det finns en infrastruktur här som mycket liknar ett eget samhälle. Man behöver egentligen inte bege sig härifrån.

De närmade sig nyckelpersoner inom socialtjänst, fritidsförvaltning, polis, brottsprevention, kyrka med frågor om platsen. Vad är det här för ställe? Vilka bor här? Vad är aktuellt? Fram växte bilden av en mångfacetterad plats med människor från världens alla hörn som ser på Skärholmen som en plats i världen snarare än en plats i Sverige eller i Stockholm.

– Man har relationer över hela jordklotet i princip och det är ju inte unikt för Skärholmen. Det är ett ganska modernt sätt att se på plats. Människor med många olika bakgrunder och erfarenheter samlas, och har sitt forna liv på massor av olika ställen, beskriver Carolina Frände.

TEATERN MÖTTE INGET MOTSTÅND i kontakterna och det var ingen problemorienterad bild som förmedlades. Mera: hur vill vi att det ska vara här och hur skapar vi förutsättningarna för det? Sammanhållningen blev synlig liksom en stolthet över att bo och verka i Skärholmen som framstod som en plats där invånarna vill förbli boende och där förvaltningarna arbetar över förvaltningsgränserna.

– Det finns en stark samverkan som är väletablerad och ett väldigt kvalificerat arbete kring ungdomar. Socialen, fritiden och polisen jobbar ihop och har plattformsmöten. Man har en tro på stadsdelen även om det finns väldigt tuffa villkor och förhållanden här för vissa människor, säger Carolina Frände som också ställde frågan vad de ville att teatern skulle göra. Önskemålen handlade om att berätta om platsen men inte som den ses utifrån.

I långa snitsiga meningar resonerar hon om att det gäller att se sin roll i samarbeten och andra sätt att närma sig närområdet. Som institutionell kulturverksamhet med en professionalitet men utan kunskaper om platsen gäller det att hitta kombinationen mellan dessa två. Teatern får inte släppa sin expertis, bli integritetslös och därmed oförmögen att möta andra. Platsen blir en källa för det konstnärliga arbetet att låta sig inspireras av och använda.

Människor i Skärholmen har ett modernt sätt att se på plats. Med många olika bakgrunder har man erfarenheter av en mängd olika ställen på jorden.

– Vi kallar det community-inspirerat arbete i brist på bättre svensk benämning. Det är enklare än man tror, handlar om att hålla dörren öppen om man ska prata bildligt. Lyssna på publiken och hitta olika enkla former för att möta dem som kanske inte riktigt vågar komma hit.

Tanken att alla ska se en föreställning i Skärholmen är helt främmande för Carolina Frände. Särskilt om det gäller att nå unga som aldrig varit på teater tidigare. Utifrån det community-inspirerade perspektivet blir istället den första frågan: hur gör man för att få ungdomarna att komma in i hu-

”Att göra det gratis och tillgängligt för unga under 18 år, det kräver att vi också gör annat än teater och scenkonst.”

set? Öppet hus, samarbete med stadsdelens dansgrupper, vara mentorer på Skärholmsdagen är några ingångar. Samt att vara generös med sin yta eftersom teatern är till för att användas av brukarna, påpekar Carolina Frände. Hon urskiljer ett ansvar i att låna ut teatern som är den största samlingslokalen i Skärholmen, och menar att vinna förtroende handlar om att inte omedelbart kräva någonting tillbaka.

– Att lite mot principen göra det gratis att komma in här så att det också blir tillgängligt för unga under 18 år, som inte själva har makten över sin ekonomi, att bekanta sig

med den här miljön. Det kräver också att vi gör andra verksamheter än teater och scenkonst. Vi har gjort workshops av olika slag och en konstnär har byggt en raket på taket.

ETT UPPDRAG FÖR SKÄRHOLMSSCENEN är att söka skolpublik i närområdet. Så har teatern fått ledtrådar till vilken sorts berättelser som speglar den gruppen. Den bejublade uppsättningen av *Barnen ifrån Frostmofjället* som Carolina Frände själv regisserade ser hon som en direkt konsekvens av platsen där de är verksamma. I mötet med publiken efter varje föreställning ställde barnen i Skär-

holmen inte de vanliga frågorna om skådespelarnas namn och ålder. Den unisona frågan löd istället: var kommer du ifrån?

– Det är så centralt att få reda på och det är ingen

värdering vilket svar man ger. Man vill mer sätta det på kartan, hitta en geografi; det här är jag och det där är du. Och sen kan man prata. Så Barnen ifrån Frostmofjället kommer ur den frågan och ur publiken eftersom den handlar om flykt, exil och ensamkommande flyktingbarn fast i en svensk kontext för 150 år sedan.

En annan strävan i teaterarbetet är att få utsocknes att komma till Skärholmen. Carolina Frände gör en underhållande anekdot av att hon inför Frostmofjället-uppsättningen fick frågor om hur pjäsen skulle bearbetas. Skulle den nu heta Barnen ifrån Afghanistan

Skärholmen har 35 000 invånare i Bredäng, Sättra, Skärholmen och Vårberg. 48% är utrikes födda. Av dem har varannan rötter i Asien, nästan var femte i Afrika och lite drygt var femte i övriga Europa.

eller Barnen som kommer till Skärholmen? Och skulle verkligen Karlaplansbor behöva bege sig ända ut till Skärholmen för att se den gamla svenska klassikern?

– Det var intressant att svara på det här och säga: näe, vi ska göra Barnen ifrån Frostmofjället i väldigt traditionell stil med vadmål, knätofs och Skansen och allt vad man nu kan ha för referenser. Det finns en poäng i det community-inspirerade arbetet att få människor som inte bor här och inte har de här erfarenheterna att komma hit och besöka den här platsen just för att mota bort bilden av Skärholmen som någon sorts kriminellknarkare-knegareplats. Det här är också en plats med associationsbågar och linjer bak i den svenska historien. Här finns massor av erfarenheter och berättelser som vi har gemensamma. Det handlar så otroligt mycket om att få definiera själv vem man är och att inte låta mediabilden eller någon annans blick slå igenom, säger Carolina Frände som också hade sin bild i början och fick nollställa sig i förhållande till den. Hon ser en politisk handling i att försöka vända blicken och berätta inifrån som en motbild till alla utifrån fabricerade bilder.

DET FANNS OCKSÅ FÖRVÄNTNINGAR från övriga branschen och kultursfären om vilket slags teater de skulle göra. Förtortsteater. Carolina Frände ser brydd ut när hon säger ordet. Frågar sig vad en förtortsteater är för någonting. Det finns väl inte en förtort? Och skulle inte teatern vara annorlunda om den

låg i Farsta eller Hässelby?

– Det ska då handla om förorten och vilka problem det är i förorten. Vi har inte gjort en enda sådan föreställning. Varför skulle vi göra det? Det är ju inte sant!

Skildrandet av att inte alltid leva enligt normen är en annan röd tråd för Carolina Frände som regissör, och ett motiv till att hon tackade ja till att verka i Skärholmen. Där stämmer inte normen om den formuleras: medelklass, centrum, vit, heterosexuell.

– Om man tänker inifrånperspektivet upplever man ju att man här lever vid sidan av det som är den svenska normen. Det är ett av mina absolut största intressen att undersöka i mitt konstnärliga arbete utifrån klass, kön, sexualitet. Och etnicitet i viss mån, men det har jag inte ägnat mig så mycket åt innan jag hamnade här.

Scenkonsten tampas alltid med sitt rykte att vara svårtillgänglig, lite exklusiv och något man måste veta hur det går till för att platsa som publik. Carolina Frände kallar det för teaterns problematik att man i många fall förutsätter att publiken känner ritualerna på teatern.

– Foajéarbetet är en jätteviktig del av vårt arbete med publikvärdar som tar emot. Man ska känna att det inte är något svårt att gå in här eller att det är något särskilt man måste fatta för att man ska kunna ta del av det här.

– Jag skulle vilja att teatern blir mindre av en finkulturell konstart som bara några få tar del av och istället blir som att gå på bio eller vad som helst. Att man lyckas bli så skick-

lig med sin konst och att det finns en relevans i det vi gör för just den här publiken som finns i vårt grannskap och närområde.

CAROLINA FRÄNDE HAR SJÄLV ERFARIT att det för en ung människa kan vara avgörande att se vissa saker på teatern. Ännu är det för tidigt att säga om det skett i Skärholmen, men hon vet att betydelsefulla möten ägt rum. Hon tycker att varje ung människa ska få möjlighet att möta teater liksom att möta en massa andra sätt att uttrycka sig för att hitta det som passar bäst.

– För alla har inte föräldrar eller andra vuxna i sin närhet, närstående eller i skolan, som har möjlighet att öppna dörrarna socialt, ekonomiskt eller bakgrundsmässigt. Där har man ett stort ansvar att visa att det här kan du välja om du tycker att det verkar spännande och intressant. Teatern kan vara en spegling av dig men det kan också vara en kanal, att spela själv eller att se teater och på det sättet bearbeta.

Så gör hon en inandning:

– Men alla kan ju inte heller vara intresserade av teater.

helenabjerkelius@hotmail.com
lena.katarina@swipnet.se

I Skärholmen har 34% eftergymnasial utbildning (2011). 62% är förvärvsarbetande. 90% har mindre än 360 000 kronor i årsinkomst. 8,6% uppbär ekonomiskt bistånd (2010).
www.statistikomstockholm.se

KULTUR

FOTO

Christer Strömholm – CHR retrospektiv
Fotografiska i Stockholm
t o m 25 november 2012

Med fingertoppskänsla ställer Fotografiska nu ut 200 bilder av legenden Christer Strömholm, 10 år efter hans bortgång. Det är den största utställningen sedan han själv var med och ställde ut på Moderna museet 1986. Jag såg honom då, jag har sett honom efter det och jag trodde att jag kunde utan- till hur hans bilder ser ut.

Ändå drabbas jag där i de mörka rummen av den ömhet som finns i hans fotograferande blick. Den som gör att jag också som betraktare kan möta blickarna hos personerna på bilderna så att det känns som att just vi ser varandra. Just här och just nu. Till och med den blinda flickans blick från Hiroshima ger en känsla av kontakt.

Kanske är den här ömheten allra viktigast för bilderna av de transsexuella nattfjärilarna runt Place Blanche i Paris. Att jag slipper vara voyeur. Att han var så tidig och självklar i denna respekt. Har vi hunnit ikapp? Svaret är inte självklart. Och barnen, bilderna på barnen. I dem finns självporträtt och längtan efter barnet han inte fick vara och kanske också efter de egna barnen som han aldrig tog chansen att vara med när de var små.

Se bilderna men se också den långa filmen som visas på utställningen där en av sönerna intervjuar CHR. Den visar hur han levde det där romantiska, manliga konstnärslivet som jag inte kan låta bli att undra om det längre är möjligt. Där arbetet och konsten är allt. Kärleken visserligen viktig som inspiration i form av fyra fruar och två konkubiner (ja det är ordet som används) men den självvalda ensamheten störst. /AF

BÖCKER

Limbo
Helene Lumholdt, Karin Enqvist
Natur & Kultur

Vi talar om dem som ungdomsarbetslöshet, som siffror och samhällsproblem: de unga som gått

ut gymnasiet med mer eller mindre goda betyg men som inte kommit vidare, som fastnat i entrén till vuxenvärlden. I limbo. Om dem handlar boken.

Men den vänder sig till deras oroliga, arga och vilsna föräldrar. För vad gör man när man har barn som inte pluggar, inte söker några jobb, inte motionerar, som vänder på dygnet och försvinner ut i cyberspace och vännerna där.

Förf. har intervjuat ungdomar och föräldrar, men öser också ur egen erfarenhet och yrkeskunskap. Viktigast är de vägar ut och det hopp som boken förmedlar. /MW

Bruden är vacker men har redan en man. Sionismen – en ideologi vid vägs ände?
Ingmar Karlsson
Wahlström & Widstrand

Jo, författaren vet vad han talar om, när han "avhandlar med ett heltäckande grepp sionismens och Palestinakonfliktens historia."

Ingmar Karlsson är filosofie och teologie hedersdoktor och var verksam på UD 1967-2008. Idag knuten till Centrum för Mellanösternstudier vid Lunds universitet.

Boken är full av aha-upplevelser. Faktaspäckad men med ett bra flyt i språket. Ja – vilken uppdatering.

Så lite jag visste. Som att "Sabra" betecknar en i Israel född judisk medborgare. En detalj – men viktig. Som så mycket annat i denna svåröverskådliga mosaik som stavar Israel. Förf. presenterar även tänkbara framtidsscenarioer. /ÖL

Det enda könet
Katrine Keilos
Bonniers

Med underrubrik: *Varför du är förförd av den ekonomiske mannen och hur det förstör ditt liv och världsekonomin.* Bitande kritik, med sådan avslöjande humor och

Christer Strömholm, Le Grand Suédios, levde och verkade även i Frankrike.

dråpliga jämförelser att man skratrar högt. Man häpnar över att kejsarens nakenhet inte varit uppenbar för länge sen. Men det var ju den där förförelsen.

Ekonomerna har fått oss att tro att vi alla är oberoende individer som drivs av konkurrens. När allt hänger samman och alla är ständigt beroende av varandra och av samarbete – på individplan och länder och kontinenter emellan.

Och ekonomer, även gamle Keynes, har ständigt bortsett från ”den andra ekonomin”, den som inte räknas och som utförts av kvinnor i alla tider. Även av Keynes egen mor, som lagade hans mat i alla år. Men det var bara slaktarens jobb som ingick i nationalekonomin, inte hennes.

Boken *måste* översättas till andra språk! Så här tokigt räknas det ju inom hela världsekonomin. /MW

Spela lagom
Hur drömmen om snabba pengar gjorde Sverige spelberoende
Anton Gustavsson & Adam Svanell
Natur & Kultur

Om hur spel om pengar ökat enormt på bara några årtionden. Och med det också spelberoendet. Allt fler människor spelar bort allt de har: Pengar, familj, vänner, so-

cial status och ibland sina liv. Förlorarna är som vanligt de fattigaste. De som inte kan skapa sig ett bättre liv genom idogt arbete eller utbildning utan bara nära hoppet om den höga vinsten.

Boken ger mer personhistoria än analys. Den handlar om Svenska Spels utbud av lotto, bingo, keno etc och nätpoker men nämner märkligt nog inte alls trav – som omsätter mest pengar.

Författarna tycks närmast förundrade över att politikerna så snabbt och fullkomligt ersatt den gamla arbetsmoralen med en laissez-faire politik. Men det är ju bara ett ytterligare tecken på att såväl socialdemokrati som mode-

rater övergivit sina tidigare värderingar: Solidaritet respektive konservativ moral. Money talks. /JM

Ellen Key
Ronny Ambjörnsson
Albert Bonniers

Ingen sedvanlig biografi, snarare har förf. följt de spår Key själv tyckte var viktiga i livet – den samhällspolitiska debatten, den tidens intellektuella samtal som hon deltog så aktiv i. Det var Key, Selma Lagerlöf och Strindberg som var våra ”världskändisar” runt 1900. Hennes bok *Barnets århundrade* översattes till nio europeiska språk.

Dock, hennes tankar om skolan fick ta omvägen via radikala tyska

pedagoger innan de fick gehör här hemma: att bildning och växande till *medborgare* är utbildningsmål, snarare än kunskaplig korvstoppling. (Jämför dagens debatt!)

Ja, mycket av det tankegods som boken presenterar från förra sekelskiftets Sverige och Europa känns påfallande aktuellt. Sommarens intressantaste läsning! /MW

Ensamhetens fort
Daniel Ahlgren
Bakhåll

Ett seriealbum av – och med – en otroligt skicklig serietecknare. Om att åldras, om att minnas en gammal gymnasiekärlek, om kat-ten Sara och om att ofrivilligt spe-

Ophelia när The Tiger Lillies framför Hamlet – knappast på klassiskt manér.

Festival med salig blandning

Göteborgs Dans & Teater Festival i maj 2012

Tycker Du att våra reguljära teatrar, operor och dansscener är tråkiga och konventionella? Då ska Du besöka biennalen *Göteborgs Dans & Teater Festival*. Mig har den vartannat år givit märkliga, roliga och berikande upplevelser. Där experimenteras med allt: hybrider mellan talteater, dans, video, cirkus och musik i en salig blandning.

Årets upplaga präglades av rök, dunder och förklädnader. Det dansas i säckar, stora sjöar av textil och djurkroppar. Skägg, mustascher, rök, masker och mörker döljer ansikten. Vem är jag?

Det excelleras i färg – ibland bokstavligen uthäld över scenen – och alla slags ljud. Ibland blir effekten öronbedövande. (I *This is how you will disappear* höll hälften av publiken för öronen och den andra fick tinnitus. Öronprop-

par borde rekommenderats liksom man varnar för stroboskopiska effekter.)

MEN TEATERNS KLASSIKER

fanns också med. Två föreställningar gestaltade Hamlet: *Republique* och *Tiger Lillies* i en burlesk nummerrevy och *Teatr Weimar* en iscensatt i modern kontorsmiljö. Men bägge lyckades finna nya uttryck för dramats eviga frågor.

Strindberg var naturligtvis också med. I *Cullbergbalettens The Strindberg Project* kretsade allt kring ikonen S dock utan att tillföra något viktigt. I en *Fröken Julie* spelade Anna Pettersson alla rollerna.

En annan enmansföreställning var *Lutz Försters Portrait of a Dancer* där han blott med dans och tal skapade sina memoarer. Enastående skickligt och poetiskt, t ex när han med teckenspråk för

döva dansade *The Man I love*. Magiskt.

Tyvärr har anslagen till festivalen sänkts. Inga grupper utanför Europa deltog. Tidigare ägde festivalen rum i augusti som är en bättre tid än maj då konkurrensen med säsongsavslutningar och sol och vår är svårare. /JM

Behandlade föreställningar:
Göteborgs Operans Balett: Johan Inger Falter och Stijn Celis Your Passion is Pure joy to Me
Gisèle Vienne: This is how you will disappear
Republique: The Tiger Lillies perform Hamlet
Teatr Weimar: Hamlet II: exit ghost
Miet Warlop: Mystery Magnet
Lutz Förster: Portrait of a Dancer
Cullbergbaletten: The Strindberg Project
Anna Pettersson: Fröken Julie

la kungen i en skolpjäs. Och vad som hände på den numera igen-växta genvägen en kväll... Bara ett axplock av vad som återfinns i *Ensamhetens fort*.

Ahlgren har ett alldeles eget uttryck och skapar väldigt detaljrika serier. Tänkvärt, roligt och underfundigt, med en otrolig känsla för de små företeelserna i vardagen.

Bakhåll är ett lundabaserat skönlitterärt förlag med eget tryckeri och egen distribution. Väl värt ett besök. /LJ

www.bakhall.com

Het
Tio noveller, tio heta situationer
Gilla böcker

Erotik för unga, att sätta i händerna på dem som redan "debuterat", för andra möjligen lite väl avancerad. Det är laddade detaljer, ibland oväntade konstellationer. Om när

kärleken är ny och oskuldsfull kåt-heten äntligen får lov att ta för sig. Äldre kan njuta och minnas. /MW

Rädsor, fobier och nedstämdhet hos barn och unga
Fakta, bemötande, behandling
Liv Svirsky
Gothia Förlag

Uppskattningsvis 20% av alla barn och unga drabbas av en eller flera ångeststörningar. Boken tar upp olika aspekter kring bland annat paniksyndrom, social fobi, separationsångest, tvångssyndrom, post-traumatiskt stressyndrom samt sorg och depression. Varför uppkommer ångest? Vad innebär behandling med kognitiv beteendeterapi?

Boken är rik på konkreta exempel och tar både upp frågor ur ett professionellt perspektiv och ur ett anhörigperspektiv. Svirsky har, som psykolog och psykoterapeut, lång erfarenhet av arbete med barn och unga, både från forskningsprojekt och från behandlingsarbete.

Med sitt enkla språk oerhört lättillgänglig och ger god introduktion för den som inte är så bekant med rädsor, fobier och nedstämdhet hos barn och unga. /LJ

Verklighetens magi
Richard Dawkins; illustration
Daven McKean, övers Elin Isberg
Fri Tanke

Dawkins utgår från att vi förklarar mirakel med hjälp av religion och att vi tvivlar på Darwins evolutionslära. Det gör man ju på många håll, i USA t ex, men det känns lite överflödigt på svenska.

Men resten är spännande naturvetenskap om allt från Big Bang till den första människan och ev. liv på andra planeter. Vad är fossil, en jordbävning? En regnbåge? Solen? Vad är saker och ting gjorda av?

Allting förklaras förhållandevis enkelt men grundligt. Illustrationer och layout gör uttrycket ungdomligt och skapar olika ingångar. En bok att återkomma till. Och sätta i händerna på elever ända från grundskolans NO till gymnasiet fördjupningar. /MW

Döden i medierna
Red. Anja Hirdman
Carlssons

Döden som tröst. Medierna är scenen. Det är där vi kan vältra oss, nästan kövas – befrias. Av känslan att ha lurat döden. Ja, "vårt behov av tröst är omätligt" för att citera Stig Dagerman (1952).

Denna antologi täcker det mesta – nio forskare lämnar bidrag om allt från sorgejournalistik, Morden i Midsomer till samtal om självmord på internet och cancerbloggarna. För att inte tala om analysen av Mel Gibsons film: *The passion of the Christ*. Tung, krävande. Medan andra skriver mera lättläst – utan att bli publikfriande.

Ja, hela antologin är faktiskt lysande. Och kanske lyser Anja Hirdmans texter allra klarast.

Jo – detta är en bok som inte lämnar någon oberörd. Jag lovar. Eller som baksidestexten säger: "överraskande, tankeväckande och rentav provocerande..." /ÖL

Tillsammansheten
En livsberättelse i fotografier, ord och form
Jan Nordström
Eget förlag

Jag är ingen fotbollsentusiast. Men den här boken tar jag till mitt hjärta. Jan Nordström följer under 1,5 år sina gamla lagkamrater i Kalmar FF. I omklädningsrum, på resor, träning och matcher. Han visar en helt annan sida av idrotten, spelarna – och livet – än vi brukar möta. Även de tänkbara texterna är hans egna från samtal med lagledare och spelare. Formgivningen är hans egen liksom utgivningen.

En ovanlig person, med så mycket sårbarhet och samtidigt positiv kraft och värme, visar att just detta kan rymmas inom oss all. En underbart fin presentbok. / MW
www.jannordstrom.com

RECENSENTER: Anna Fredriksson, Linn Johansson, Örn Lindstrand, Jan Molin, Maria Wallin.

MEDARBETARENS VERK

Rekviem för en vanskapt
Mattias Hagberg
Atlas

Hon kallades Stor-Stina och Lapplands jättinna. Över två meter lång visades hon upp på varietéteatrar i Sverige och på kontinenten i början av 1800-talet. Då väcktes också vetenskapens intresse för det abnorma, rasbiologin föddes. Efter sin död förvarades Stor-Stinas kvarlevor på Karolinska institutet, där hennes skelett visades upp. Tills det förstördes i en brand.

"rasande vacker, ödmjuk och sammetssvart skildring av ett öde och en epok som vi inte får glömma." Aftonbladet

"stilistiskt fulländad och mycket suggestiv..." Borås Tidning

"en mörk sång om det omätbara och undflyende, om själen och rättvisan i ett människoliv... läser den gärna i väntan på nästa steg i ett hybridförfattarskap med känsla för samtidens förträngda frågor." DN

Tillsammansheten av Jan Nordström. Om Kalmar FF och om livet.

Anpassad för dig.

Besöker du vår hemsida via en smartphone har vi anpassat innehållet och gjort det ännu enklare att boka plats och kontakta oss. Prova får du se.

Vi bryr oss mera
www.vob.se

VoB arbetar med skydd och stöd, utredningar och behandling och integration

Ligger ni bra här?

Zzzzz.

Zzzzz.

Hos oss på KrisTina är du trygg

På KrisTinas skyddade HVB-boende i Stockholm arbetar vi med krishantering av våldsutsatta kvinnor och deras barn. Vi erbjuder professionellt stöd för att kvinnorna ska komma vidare i livet.

Våra medarbetare är socionomer med specialutbildning i att ta hand om människor i kris. Vi tillämpar bland annat Trappan, en metod för samtal med barn som bevittnat eller utsatts för våld inom familjen.

Med hjälp av Attendos breda vårdkedja kan vi dessutom erbjuda olika former av omsorgsutredningar, kontaktmannaskap och beroendevård.

Verksamheten som står under Socialstyrelsens tillsyn och är HBT-certifierad av RFSL tar emot placeringar dygnet runt, från hela landet.

Kontakta oss på KrisTina för mer information eller vid förfrågan om placering:

08 618 84 30, kristina@attendo.se.

För information om våra övriga tjänster ring oss på Attendo Individ och Familj: 020 40 37 00.

Ett samtal räcker. Du kan också läsa mer om våra insatser på www.attendo.se/iof.